די חסידישע פרשה

מאמרים על פרשיות השבוע ומועדי השנה
מלוקטים מספרי תורה אור ולקוטי תורה

ד"ה אשירה לה' כי גאה גאה וגו'

המשכת 'רחמים רבים' ע"י ירידת הנשמה למטה

יו"ל לש"פ בשלח ה'תשע"ז

מחולק לסעיפים עם פיסוק מלא,
בהוספת ביאורים, פיענוחים, הערות וציונים

שנה ו / גליון רכה
שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבעה לבריאה

ב״ה.

פתח דבר

לקראת שבת פ׳ בשלח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי׳, את הקונטרס **׳די חסידישע פרשה׳**, והוא פירוש וביאור על מאמרי חסידות דפרשיות השבוע ומועדי השנה, מלוקטים מספרי תורה אור ולקוטי תורה לרבינו הזקן. ומטרתו להקל בלימוד ה׳חסידישע פרשה׳ בכל שבוע.

הביאור מבוסס על המאמרים המיוסדים על דרוש זה וכן על עוד ׳הנחות׳ מאותו הדרוש (כגון: מספר מאמרי אדמו״ר הזקן, תורת חיים, מאמרי אדמו״ר האמצעי, אור התורה וכו׳). גם ביאורי המושגים מיוסדים על מקומות אחרים בדא״ח אשר שם מבואר הענין באריכות וביאור יותר (כידוע ש׳דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר׳).

בכדי להקל על הלומד והמעיין, הגהות כ״ק אדמו״ר הצ״צ נדפסו בתור הערות (**באותיות כגון דא**) בשולי הגליון ולא במקומם בגוף המאמר.

לבקשת רבים, ניתן לקבל הקונטרסים מדי שבוע בשבוע באיימיל, לקבלו נא לשלוח **איימייל לכתובת**: rabbigelb@chassidusonline.org.

* * *

ויה״ר שנזכה לקיום היעוד ״כי מלאה הארץ דעה את ה׳ כמים לים מכסים״, ונזכה לשמוע תורה חדשה, ״תורה חדשה מאתי תצא״, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
לוי געלב

ח׳ שבט,
תשע״ז

להזמין או להקדיש את הגליונות הבאים או לשלוח הערות נא ליצור קשר עם לוי געלב 310-662-3437
או באיימייל **rabbigelb@chassidusonline.org**

The Ma'amarim of LIKKUTEI TORAH and TORAH OR are copyright by the Kehot Publication Society, a division of Merkos L'inyonei Chinuch Inc. and are reprinted here with permission.

נדפס באדיבות:
The Print House
538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237
718-628-670

מאמר ד"ה

אשירה לה' כי גאה גאה

תורה אור פרשת בשלח דף סב

תוכן המאמר

אשירה לה' כי גאה גאה 5
המאמר בלשונו כפי שמופיע בתו"א 33

ב״ה. תו״א פ׳ בשלח, ד״ה אשירה לה׳ כי גאה גאה [סב, ד – סג, ד]

״אָשִׁירָה[1] לַהַוַי כִּי גָאֹה גָּאָה וגו׳״ (שמות טו, א)♦

[כתיב בשירת הים: ״אָשִׁירָה לַהַוַי כִּי גָאֹה גָּאָה, סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַּיָּם. עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה; זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ, אֱלֹקֵי אָבִי וַאֲרֹמְמֶנְהוּ״.

פירושו לפי פשוטו: אני אשיר ואודה ואשבח לה׳, אשר הוא התגאה על פרעה והמצריים הגאוותנים, שהתנשאו ורדפו במזיד אחרי בנ״י, והענישם ולקח את הסוס של כל אחד מהם יחד עם הרוכב עליו, וככשניהם קשורים יחד השליכם בים.

עוזו ותקפו ונקמתו של ה׳ שהכרית את המצריים והשליכם לים, הביא לי את הישועה. ה׳ בעצמו נגלה לכל העוברים בים, וכל אחד מהם הראה באצבעו לה׳ ואמר זה הוא אלקי ואספר נויו ושבחו לכל באי עולם, והוא גם אלקי אבותי, שלא התחילה הקדושה ממני, אלא מוחזקת ועומדת היא לי מאבותי, וארומם אותו (ע״פ מפרשי המקרא).

להלן יבאר הפירוש הפנימי בפסוקים אלו ומהי משמעותם בעבודת ה׳ של כל אחד מישראל].

ותרגם אונקלוס: ׳גיאה על גיותניא׳[2] וכו׳.

כתיב ׳כי גאה גאה׳, וצריך להבין ענין כפל הלשון כאן. ועל כך מתרגם ומבאר אונקלוס שהכוונה היא, שהקב״ה נתרומם ונתגאה על כל הגאים, שעל פי פשוטו קאי על פרעה והמצריים הגאוותנים (ראה רש״י כאן ע״פ אונקלוס וחגיגה יג, ב). אך להלן יבאר הפירוש הפנימי בזה, מה זאת אומרת שהקב״ה הוא מרומם ומנושא גם על בחינה שהיא מרוממת ומנושאת.

יובן בהקדים: להבין ענין ירידת הנשמה לעולם הזה, שירידה זו צורך עלייה היא, כנודע[3].

כדי להבין המשמעות הפנימית בפסוק הנ״ל, ״צריך להבין ענין ירידת הנשמה – שהיא הניצוץ אלקות – בעולם הזה בגוף ונפש הבהמית, להיות טרוד תמיד במחשבות ודאגות הפרנסה בהבלי עולם הזה, וזהו ירידה גדולה! מההכרח לומר שירידה זו היא צורך עלי״ (תו״א נח ט, ג). היינו, ״שעי״ז תתעלה למעלה במדריגה מכמו שהיתה במקור חוצבה, וזה פלא גדול לכאורה, דאיך תעלה למדרגה גבוה כזו ע״י התלבשותה בלבוש **גשמי** בנפש הטבעית ה**חומריות** כו׳״ (תו״ח)?

[תחילה יבאר מצב הנשמה קודם ירידתה למטה, ואחר כך יבאר מצבה אחרי הירידה, ולפי זה יובן מהי העלייה שיכולה להיות בהנשמה דוקא על ידי ירידתה למטה:]

והנה, הנשמה קודם בואה לעולם הזה, היתה עומדת לפני ה׳ ביראה ואהבה, כמו שכתוב (מלכים

---

1) **הביאור של דרוש זה מיוסד על מאמרים אלו:**

מאמרי אדה״ז תקס״ו ח״א ד״ה אדון הנפלאות. באריכות במאמרי אדמו״ר האמצעי בשלח ע׳ קכב ואילך (להלן: מאה״א). **תורת חיים קסד, א** (להלן: תו״ח). **אוה״ת בשלח ע׳ תקט-תקכב. קיצור והבנת הדברים ע׳ תקפו. הגהות באוה״ת כרך ח ע׳ ב׳תתקסא** (להלן: אוה״ת).

ד״ה אשירה במאמרי אדמו״ר האמצעי ע׳ קח-קלג. ראה גם ד״ה עזי וזמרת י״ה נדפס במאמרי אדה״א הנחות תקע״ז ע׳ נח. חלק מהמאמר מובא גם בסה״מ תרל״ג ח״א ע׳ רלג ואילך.

2) בתרגום אונקלוס: ״אֲרֵי אִתְגַּאִי עַל גֵּיוָתָנַיָּא״.

3) ראה הנסמן באוה״ת עקב ע׳ תפא. וראה לקו״ת בלק עג, א. אוה״ת ויקרא כרך ב ע׳ תרלה. וראה תניא פל״ז (מח, ב). מאמרי אדה״א ויקרא ח״ב ע׳ תרסז. וש״נ.

א יז, א) **"חי ה' אשר עמדתי לפניו", ואי אפשר לה לעמוד למעלה לפני ה' בלא דחילו ורחימו, כי 'בלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא'** (תיקוני זהר תיקון י' כה, ב).

אליהו אמר 'חי ה' אשר עמדתי לפניו', היינו שאמר על נפשו קודם ירידתה למטה ש'עמדתי לפניו' – לפני הקב"ה ממש, היינו בהתקרבות גדולה עמו, בדרגה אלקית נעלית ביותר שבה אלקותו יתברך בגלוי. וכן הוא בכל נשמה, כמאמר הזוהר: 'כל נשמתא הוה קיימא קמיה מלכא קדישא', שכולן קודם ירידתן היו למעלה מעלה לפני הקב"ה ממש. ו"אם כן, בהכרח שהיו לה דחילו ורחימו בתמידות, כידוע, דגם בעוד הנשמה בעולם הזה, בלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא כו', ואיך תעמוד שם לפני ה' בלא דחילו ורחימו[4] כו'" (מאה"א)?

ועל זה נאמר (יחזקאל א, יד) **"וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב כְּמַרְאֵה הַבָּזָק" (הגם שזה נאמר על המלאכים, הוא הדין לנשמות וכל צבא מעלה). 'רצוא' – באהבה, להיות "נכספה וגם כלתה נפשו[5] כו'"** (תהלים פד, ג); **ו'שוב' – ביראה, כי 'מי הוא אשר עָרַב לבו לגשת כו'** [אֵלַי[6]]' (ע"פ ירמי' ל, כא).

על אהבה ויראה הללו שהיו להנשמה קודם ירידתה מחמת שהיו 'לפני ה'' ממש, נאמר 'והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק'. ואף שפסוק זה נמאר על המלאכים העליונים, הוא הדין לנשמות וכל צבא מעלה שמדריגתם היא למעלה מעלה בהתקרבות גדולה לה', שמחמת קירוב גדול זה, כולם מתפעלים בבחינת 'רצוא ושוב כמראה הבזק'.

כלומר:

פירוש הכתוב הוא, שהמלאכים העליונים עולים למעלה מתוך אהבה ותשוקה גדולים להתקרב אל ה', ואחר כך חוזרים למטה מתוך פחד שנפל עליהם כתוצאה מהתקרבותם אליו ית' "כמו להב היוצא מן החרסית שיוצא וחוזר ונכנס" (רש"י). וכמו כן לגבי הנשמות כפי שהן למעלה, שתמיד הן בב' תנועות אלו של 'רצוא' ו'שוב', שהיות אשר הן בהתקרבות גדולה עם ה', מתעוררות באהבה ותשוקה עצומים לעלות ולהתקרב יותר ויותר לעצמותו ית', ואחרי שהגיעו קרוב יותר אליו, נופלים עליהם יראה ופחד גדולים, כמי שנמצא ממש לפני המלך, שאז מתבטל ממציאותו מתוך יראה גדולה[7].

וזהו שקודם ירידת הנשמה למטה היו בבחינת אהבה ויראה, היינו 'רצוא' – אהבה ותשוקה לצאת מגדרם ולהכלל בעצמות אלקות, ו'שוב' – יראה וביטול לשוב למטה ונרתעים לאחור.

[כעת יבאר מצב הנשמה בירידתה למטה ביחס להאהבה והיראה שהיו להנשמה קודם ירידתה:]

אך, בירידתה לעולם הזה, נתעלמו הדחילו ורחימו ונתלבשה בגוף הגשמי, ולא יכלה עוד להיות תמיד בבחינת 'רצוא' ו'שוב' 'כמראה הבזק' כמו שהיתה למעלה, כי אם לפרקים ועתים מזומנים שתתעורר[8] האהבה.

בירידת הנשמה למטה היא מתלבשת בגוף גשמי המעלים ומסתיר על אור הנפש האלקית, וכן כתוצאה מהתלבשות זאת, אין האלקות בהתגלות אצל הנשמה. שכן, קודם ירידתה כאמור היתה בהתקרבות גדולה לפני ה', ובגלל זה הי' באהבה ויראה באופן תמידי, כי האלקות היה מורגש אצלה תמיד, ובמילא הנפש התפעלה באהבה ויראה ממנו ית'. משא"כ אחרי ירידתה למטה, הנפש התרחקה ממקורה למעלה ושוב אין האלקות בהתגלות אצלה.

והנה, למרות שע"י ירידה זו אין להנשמה אהבה ויראת ה' באופן תמידי, מכל מקום, ביכולת האדם עדיין לעורר בעצמו אהבת ה' ויראתו ע"י התבוננות בגדולתו יתברך

---

4) וטעם הדבר שרק ע"י אהבה ויראה הנשמה עולה למעלה, כי הנשמה מצד עצמה היא 'נברא' ומוגבל ובפרט שהיא מלובשת בגוף גשמי ונפש הבהמית, ולכן, כדי שתוכל לעלות למעלה ולדבקה בו ית' יש צורך להתעוררות אהבת ה' ויראתו, כי באהבה האדם מתעורר ברצון וצמאון לצאת מגשמיות העולם ולעלות למעלה להכלל באלקות. ולצורך עלי' זו נדרשת גם יראה, שהוא בחינת ה'שוב' והנסיגה לאחור, כי וכמו העוף שפריחתה למעלה היא ע"י שמנדנדת בכנפי' אנה ואנה דוקא (ראה ויהי ביום השמיני תש"ד פ"ט), היינו, שצ"ל העלי' למעלה והחזרה למטה דוגמת כנפי העוף, שרק בזה ניתן להתעלות. וזהו שבזהר אהבה ויראה נק' 'תרי גדפין' (שני כנפיים).

5) נו"א: נפשי.

6) פירוש: "מי הוא זה האיש אשר התחייב ('ערב') את לבו לגשת אלי להתקרב" (מצו"ד).

7) "זהו כדמיון 'מראה הבזק', פירוש, שהלב כלול מהבה ויראה, שרשפי אש יוצא (רצוא) וחוזר אליו (שוב) כמראה הבזק שהלהב יוצא וחוזר ונכנס בו כידוע" (מאה"א).

8) נו"א: תעורר.

וכדו', אך, התפעלות זאת "אינה אלא לפרקים ועיתים רחוקים" (מאה"א), כמו בשעת התפלה וק"ש שאז הוא שעת הכושר ועת רצון למעלה להתעוררות האהבה והיראה.

[יבאר חסרון נוסף שנעשה בהאהבה והיראה של הנשמה ע"י הירידה:]

ואף גם זאת, אין ערוך אהבה ויראה זו לגבי אהבה ויראה שהיה לה מימי קדם.

ולא רק שאין להנשמה אותה הכמות של אהבה ויראה כמו בהיותה למעלה, אלא יתירה מזו, גם ה**איכות** והדרגה של האהבה והיראת ה' אינה בערך כלל להאהבה והיראה בהיותה למעלה. היינו, ש"בירידת הנשמה בגוף החומרי בעולם הזה אין לה מדריגת אהבה ויראה שהיו לה קודם בואה לגוף, לא מיניה ולא מקצתיה, מפני מחשך חומריות הגוף והעולם הזה שמחשיך ומסתיר לה מאוד, כידוע" (מאה"א).

[וכעת יבאר מהי העלייה שיכולה להיות בהנשמה דוקא ע"י ירידתה:]

וירידה זו היא צורך עלייה, שתתעלה בעסק התורה וקיום המצות.

ירידה גדולה ועצומה זו של הנשמה היא לצורך עלייה, כאמור לעיל, והעלייה נפעלת ע"י שנשמה זו עוסקת בתורה ומקיימת מצוות, שזה יכול להיות רק למטה בגשמיות עולם הזה, כמאמר 'היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם', שרק 'היום' – בעולם הזה הגשמי, ניתן 'לעשות' ולקיים תורה ומצות, ואילו 'למחר' – בעולם הבא (גן עדן) הוא רק קיבול השכר עבור המצות, אך אז אי אפשר לקיימם עוד.

[ומקשה על הנחה זו שע"י תורה ומצות ננשמה יכולה להתעלות למעלה יותר מכפי שהיתה קודם ירידתה:]

וצריך להבין היתרון והמעלה שבעסק התורה וקיום המצות[9] יתר על דחילו ורחימו שהיה לה.

"לכאורה אינו מובן, איך יתכן שע"י העסק התורה והמצות בעולם הזה **בגשמיות**, תבוא הנפש לידי מדריגה היותר גבוה גם מאהבה ויראה שהיו לה כשהיתה עומדת לפני ה' בעולמות והיכלות **העליונים** כו'" (מאה"א)?

[להבנת ענין זה, מקדים לבאר ענין נוסף:]

אך, הנה, נודע מאמר (ברכות ק"ש (יוצר)): **'אדון הנפלאות, המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית'.**

צריך להבין המשך הענינים, 'נורה תהלות, אדון הנפלאות, המחדש בטובו וכו'', "דמונה כאן ג' מדריגות: (א) 'נורא תהלות', (ב) ו'אדון הנפלאות', ואחר כך (ג) 'מחדש כו', מה שייכות יש לזה עם זה, דמשמע דזהו סדרן דוקא, דמבחינת 'נורא תהלות' נמשך להיות 'אדון הנפלאות', וכמ"ש 'נורא תהלות' ואחר כך 'עושה פלא' כו', ואחרי זה דוקא 'מחדש בטובו' כו', דהא בהא תליא" (תו"ח).

וכן צריך להבין בכלל ענין 'המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית', מהו החידוש שנעשה בעולמות בכל יום, שלכאורה לא רואים כל חידוש ושינוי בעולמות מיום לחבירו.

[תחילה יבאר המשמעות בענין 'המחדש', היינו מהו החידוש הזה הנעשה ב'מעשה בראשית':]

שמראשית השתלשלות ועד סוף כל הנבראים הם מתחדשים בכל יום מאין ליש.

מה שאומרים 'המחדש . . בכל יום תמיד מעשה בראשית', משמעו הוא: שכל 'מעשה בראשית' היינו "מראשית השתלשלות ועד סוף כל הנבראים", אופן בריאתם היא ש"מתחדשים" מאין ליש, והתחדשות זאת היא "בכל יום" תמיד ממש.

כלומר:

הגשמי והרוחני הרי הם שני הפכים לגמרי שאין שום דמיון והשתוות ו'ערך' ביניהם, שלכן התהוות הגשמי מן הרוחני "אין לך בריאה יש מאין גדול מזה" (לקוטי תורה פ' ראה כ, ד בשם חכמי המחקר), כלומר, זהו בגדר חידוש גמור, כי אין שום נקודה במציאות רוחנית שניתן לומר שמנקודה זו יכולים להוציא מציאות גשמית.

לדוגמא, מסברא שכלית מעולם לא תתהווה מציאות גשמית, דאף שניתן להוריד את הסברא ריבוי מדריגות עד שתהי' מובנת לאיש פשוט בעל מוח גס, מכל מקום לעולם תישאר מציאות רוחנית (סברא), ולא תתהפך להיות גשם שיכולים למששו בידים.

---

9) נו"א: וקיום **כל** המצות.

ולפיכך, זה שבפועל נתהווה הגשמי מן הרוחני הוא חידוש גמור, כמו ״יש׳ מ׳אין׳ ממש, היינו, כאילו היש הגשמי בא מאין, מאחר שאין שום נקודה ברוחני שניתן לומר שהגשמי בא ממנה.

ומאחר שהתהוות הבריאה היא מאין ליש – שקודם הבריאה לא היתה שום מציאות כלל (׳אין׳), ועתה נתהוו העולמות בפועל ממש (״יש׳) – הרי הבריאה צריכה להתחדש תמיד, כמ״ש ׳המחדש בטובו בכל יום **תמיד** מעשה בראשית׳, כי כיון שכל מציאות ה׳יש׳ היא חידוש גמור, הרי כדי להתקיים מוכרח שהכוח המחדש אותו יפעל בו תמיד.

והדבר מבואר בתורת החסידות על-פי משל (ראה סה״מ תרמ״ג ע׳ מ׳) מאדם הזורק אבן מלמטה למעלה והאבן עפה באוויר, היינו שעל ידי הכוח הזורק יש באבן תכונת העפיפה לפי שעה, ולגבי האבן זהו טבע חדש לגמרי, היפך טבעה. אמנם מובן שהזריקה לא שינתה את טבע האבן להיות אבן שעפה אלא כיון שמצב זה שבו האבן עפה באויר הוא דבר מחודש היפך טבעה, הרי האבן עפה רק כל זמן שהכוח הזורק נמצא בה וגורם לה לעוף, וברגע שהשפעת כוח הזריקה מסתיימת, האבן חוזרת ונופלת לארץ כפי שהיתה קודם הזריקה.

ועד״ז, וכ״ש וק״ו, לענין התחדשות הבריאה יש מאין שזהו חידוש גמור (בניגוד לתכונת העפיפה, שדבר זה נמצא בטבע העולם כבר), כי קודם הבריאה לא היתה שום מציאות, וכל המציאות היא חידוש לעומת המצב המובן מאליו שהי׳ קודם הבריאה שהקב״ה הי׳ לבדו ללא הנבראים, ולפיכך, כדי שהבריאה תמשיך להתקיים, ההתהוות מחדש צריכה להיות כל רגע ורגע ממש – תמיד. ואם הי׳ מסתלק כרגע – ח״ו – כח המהווה מהבריאה, הי׳ חוזר לאין ואפס ממש, כמו לפני ששת ימי בראשית.

[ועתה יבאר חידוש זה בפרטיות יותר:]

והתחדשות זו היא בבחינת ׳ממלא כל עלמין׳[10], להיות דרך השתלשלות מ׳עילה׳ ל׳עילה׳[11], תחלה רוחניות – עולמות עליונים ו׳שכלים נבדלים׳[12], ואחר כך יורד ומשתלשל למטה מטה, עד שנתגשם החיות להיות מעשה שמים וארץ גשמיים.

התחדשות זו באמת היא בכל העולמות עליונים ותחתונים, היינו שגם העולמות הנעלים ביותר, להיותם נבראים שלא היו קיימים תמיד, הרי הם התחדשות גמורה מאין ליש. ולכן, באמת, כל מעשה הבריאה נברא בדרך יש מאין.

אמנם, למרות שכל העולמות כולם מתחדשים מאין ליש מהבורא, הנה, יש סדר בהתחדשות זאת. שכן, העולמות הם בסדר והדרגה, שכל שהעולם נעלה יותר ויש בו יותר גילוי אלקות, זאת אומרת שהוא למעלה יותר בסדר השתלשלות העולמות ואופן בריאתם. היינו, שתחלה החיות האלקית נמשכת להוות ולהחיות העולמות העליונים יותר, והמלאכים העליונים (הנקראים ׳שכלים נבדלים׳ היות שהבדלתם זה מזה אינו אלא בשכלם ודרגתם, לעומת הנבראים התחתונים שמובדלים זה מזה גם בגופם). ואחרי זה חיות זו יורדת למטה יותר דרך צמצומים רבים עד שנעשית בערך להוות ולהחיות הנבראים הגשמיים – שמים וארץ גשמיים[13].

ואופן התהוות זו שהוא בסדר והדרגה מלמעלה למטה הוא ענין ׳סדר השתלשלות׳, היינו מלשון שלשלת. דכמו שלשלת עשוי׳ מטבעות האחוזות וקשורות זו בזו, שכולן יחד מהוות שלשלת אחת ארוכה, כמו כן כל העולמות עם כל פרטי המדריגות שבהם, הם כמו טבעות של שלשלת אחת, שכן כל עולם, וכן כל מדריגה ומדריגה שבכל עולם, יורד ו׳משתלשל׳ בסדר מסודר מן העולם והמדריגה שקדמו.

וזהו גם ענין ׳עילה ועלול׳ – היינו, השורש ומקור (ה׳עילה׳, ה׳סיבה׳), והדבר שנוצר ממנו (ה׳עלול׳, המסובב). היינו, שמהעילה נמשך ומשתלשל העלול, וככל שיורד למטה יותר כך האור והחיות האלקי יורד ומתמעט, עד שבסוף

---

10) זהר חלק ג, רכה, א: ׳דאיהו ית׳ ממלא . . וסובב כל עלמין׳.

11) ראה מאמרי אדה״ז תקס״ה ח״א ע׳ א: ובלשון הפלסופים. לקו״ת ברכה צה, ב: הנזכר בספרים. שה״ש א, ב: כמ״ש בספרים. ראה גם רמב״ם הל׳ יסוה״ת פ״ב, ה״ו. מורה נבוכים ח״ב, פרק כב. ראה תרנ״ט ע׳ רא [הוצאה חדשה] ואילך.

12) ראה הל׳ יסוה״ת פ״ג ה״ט ובפירוש שם. מו״נ ח״ב פ״ב-פ״ו. וראה ע״ח (שער קיצור אבי״ע) ש״נ, פ״ח.

13) ראה מאה״א כאן: ״וסדר הבריאה יש מאין הוא יורד ונמשך בסדר השתלשלות מעילה לעילה מרוחניות לגשמיות, כידוע, דשרש הד׳ יסודות הגשמיים הוא בא ונמשך מבחינת שכליים נבדלים שהוא בחינת מלאכים דעולם העשיה היותר תחתונים, ולמעלה מהם מלאכים רוחניים יותר, עד שה׳שכליים הנבדלים׳ כמו גשם יחשבו לגביהם, ועל דרך זה עד למעלה מעלה גבוה מעל גבוה כו׳״.

החיות מתעלמת לגמרי בהתהוות נבראים גשמיים שלא נראה בהם שחיותם היא אלקית[14].

וכמשל הנשמה המתפשטת בגוף[15], שראשית הגילוי במוח השכל, ואחר כך בפה הדיבור, ואחר כך בידים המעשה כו׳.

״ידוע, שבסדר ההשתלשלות של כל העולמות . . הוא גם כן בבחינת ציור אדם, נפש בגוף עד״מ, כמו ציור אברי האדם לגבי נפשו, כמו שאמרו ׳מה הנשמה ממלא כו׳ [את הגוף], כך הקב״ה ממלא כל העולמות׳, ונקרא ׳נשמת כל חי כו׳״ (תו״ח).

והנה, כמו שבנפש האדם יש סדר והדרגה להמשכת והתפשטות הנפש באברי הגוף – שתחלה אור הנפש נמשך בכלי היותר עליון של הגוף, היינו האבר הגשמי שהוא עדין ומזוכך יותר מכל אברי הגוף, והוא המוחין שבראש, ואחר כך יורד למדות שבלב, ואחר כך לדיבור שבפה ובסוף נמשך בהכלי היותר נמוך שבאדם, הידים – כמו כן למעלה[16], שתחלה אורו ית׳ יורד להוות ולהחיות את העולמות הכי עליונים, שהם כלים ראויים יותר לקבלת חיות רוחנית זו, ואחר כך יורד למטה יותר להוות ולהחיות העולמות התחתונים, שכל זה הוא בסדר והדרגה לפי ערכם של הכלים של העולמות.

[מבאר מהו ענין ׳המחדש **בטובו**׳, מהי המשמעות בכך שהתחדשות זאת היא ׳בטובו׳ דוקא:]

והתחדשות זו להיות בחינת ׳מעלה׳ ו׳מטה׳, רוחניות ונשמיות – הוא ׳בטובו׳, שהיא מדת טובו ורחמנותו.

״ועל כן אומרים ׳המחדש בטובו׳ דוקא ׳מעשה בראשית בכל יום׳, כמו שמטבע הטוב להחיות רוח שפלים, כך כל התחדשות הבריאה בתמידות, מעולם היותר עליון עד עולם היותר תחתון, בדרך ריבוי ההשתלשלות דעילה ועלול כנ״ל, שהוא ע״י ריבוי הצמצומים דוקא . . זהו הכל רק מצד טובו וחסדו״ (תו״ח), ש״מפני מדת החסד והטוב האלקי, הוא יורד למטה להחיות רוח שפלים, כמו שמטבע הטוב להטיב להחיות רוח שפלים, כידוע״ (מאה״א).

היינו, קודם הבריאה לא היו שום גדרים והתחלקות כלל של ׳מעלה׳ ו׳מטה׳, רוחניות וגשמיות, אלא היה רק אין סוף ב״ה עצמו שהוא פשוט בתכלית הפשיטות ולמעלה מכל ציור, הגדרה והגבלה. וזה שהוא הוריד וצמצם את עצמו, כביכול, כדי לתת מקום לעולמות מוגבלים ועד לעולם הזה הגשמי והחומרי, זהו רק מצד ׳טובו׳, היינו רחמנותו יתברך הגדולה, כפי שממשיך ומבאר.

[מביא הוכחה לכך שמדת ׳טובו׳ של הקב״ה קאי על רחמנותו יתברך ושהתחדשות זאת הנפעלת על ידי זה היא ״להיות בחינת מעלה ומטה, רוחניות וגשמיות״, היינו בכל סדר השתלשלות העולמות:]

וכמו שכתוב (תהלים קמה, ט) **״טוב ה׳ לכל, ורחמיו על כל מעשיו״.**

הפסוק מקשר בין ׳טובו׳ יתברך לרחמנותו, ואומר שטובו יתברך הוא ׳לכל׳ ורחמנותו היא ׳על כל מעשיו׳ היינו על כל סדר השתלשלות העולמות, כי הוא ית׳ למעלה באין ערוך מכל מעשה הבריאה (׳**כל** מעשיו׳), וזה שצמצם את עצמו ונתן מקום למציאות הנבראים, זהו רק מצד גודל ועוצם ׳טובו׳ ו׳רחמנותו׳ יתברך.

[ומבאר מדוע התחדשות זאת צריכה להיות ׳בטובו׳, היינו בגלל רחמנותו יתברך הגדולה, מהו הקשר בין חידוש מעשה בראשית לענין הרחמים של הקב״ה:]

כי הוא יתברך אין סוף ה׳סובב כל עלמין׳, ה׳שוה ומשוה קטן וגדול׳ (חרוז בפיוט לימים נוראים ״האוחז ביד מדת משפט״ (וכל מאמינים))**, מעלה ומטה, גשמיות ורוחניות שוין לפניו כו׳.**

---

14) וענין זה שהבריאה היא בבחינת ׳סדר השתלשלות׳ ובהדרגה, זהו הכל בבחינת אור ה׳ממלא כל עלמין׳, היינו האור האלקי הנמשך מאתו ית׳ בבחינת צמצום וגבול, שהוא בערך להתלבש בכל עולם ובכל נברא לפי ערכו ותכונתו הפרטי (שלכן נק׳ ׳ממלא׳ על שם ש׳מתלבש׳ ומתאחד עם הדבר בו הוא מאיר).

והיות שענינו של אור זה הוא שמאיר באופן פנימי בכל עולם לפי מדריגתו, לכן נמשך בסדר והדרגה, היינו שתחלה נמשך ומתלבש בעולם עליון יותר שהוא יותר כלי אליו, ואחר כך יורד לעולם תחתון יותר שהוא פחות כלי אליו.

(וכל זה הוא בניגוד לאור ה׳סובב כל עלמין׳, שיבואר ענינו להלן, שהוא למעלה לגמרי מהעולמות, ואינו מתלבש בהם בצורה פנימית ובהתגלות, ולכן, לגביו אין חילוקי מדריגות ואין אורו מתגלה בסדר מסודר ובהדרגה).

15) ראה מו״נ ח״א פע״ב. תניא רפנ״א.

16) ״אף על פי שאין לו גוף ולא דמות הגוף כו׳ (ע״ד פיוט יגדל), מכל מקום, מצד התלבשות השפע האלקית בעולמות להחיותם, הוא בציור ודוגמא של אדם בנפש וגוף כידוע״ (מאה״א).

הקב״ה עצמו נקרא ׳אין סוף׳ היינו שכשמו – כן הוא, אין לו סוף וגבול כלל, ואילו כל העולמות, אפילו הכי עליונים, הם מוגבלים ומוגדרים, ואם כן אין שום ערך והשוואה בין הקב״ה עצמו לכל העולמות. אלא לגבי הקב״ה ׳שוה ומשוה קטן וגדול׳, שהעולם היותר עליון הוא שוה במעלתו עם העולם היותר תחתון, שרוחניות וגשמיות שווים אצלו, כי כולם אינם בגדרו וערכו כלל[17]. וזהו שנקרא ׳סובב כל עלמין׳, שלגבי אין סוף ב״ה עצמו הבלי גבול, כל העולמות הם בהשוואה אחת אצלו, וזהו שהוא ׳סובב **כל עלמין**׳, בשוה.

כמו שלגבי בלי גבול, מספר אחד ומספר רבוא רבבות שוין, ומספר גדול אינו קרוב אל הבלי גבול יותר ממספר קטן, כי בלי גבול אינו בגדר מספר כלל, אלא הוא באין ערוך לגמרי מזה.

ואם כן, אין לכל העולמות תפיסת מקום וערך כלל אצלו יתברך, ולכן, כדי להיות ״התחדשות זו להיות בחינת מעלה ומטה, רוחניות וגשמיות, הוא ׳בטובו׳״, היינו על ידי רחמנותו יתברך, שמגודל הרחמנות של ה׳, הוא מוריד את עצמו, כביכול, להחיות את העולמות עליונים ותחתונים, שאינם שווים כלל אצלו.

> [כעת יבאר ענין ׳אדון הנפלאות׳, ומהו שייכותו לענין ׳המחדש בטובו׳, שכל חידוש הבריאה הוא מחמת ׳טובו׳ ורחמנותו יתברך. היינו, ״מה שייכות יש לזה שאמר ׳המחדש בטובו כו׳׳ למ״ש בסמוך לו: ׳אדון הנפלאות׳, דמשמע, דמפני שהוא ׳אדון הנפלאות׳, על כן הוא ׳מחדש בטובו כו׳׳ (תו״ח):]

וזהו ׳אדון הנפלאות׳, פירוש: שאפילו בחינת ׳נפלאות׳, שהן ׳עלמין סתימין׳[18] כו׳ – אין ערוך אליו יתברך[19], וכמו שכתוב (שמות טו, יא) **״עֹשֵׂה פֶלֶא״, שבחינת ׳פלא׳ – הוא בחינת ׳עשיה׳ כו׳** [אצלו יתברך].

היות ש״הוא יתברך אין סוף ה׳סובב כל עלמין, ה׳שוה ומשוה קטן וגדול, מעלה ומטה, גשמיות ורוחניות שוין לפניו״, לכך מובן מדוע נקרא ׳אדון הנפלאות׳. שכן, ע״פ פנימיות הדברים ׳נפלאות׳ קאי על ׳עלמין סתימין׳, היינו עולמות רוחניים נעלים מאד שבגלל גודל רוממותם הם בלתי מושגים ובמילא נעלמים לגבי הנבראים התחתונים.

והקב״ה עצמו נקרא ׳**אדון** הנפלאות׳, היינו שהוא ה׳אדון׳ על **ו׳למעלה** מה׳נפלאות׳, כי כאמור, גם העולמות הכי עליונים עדיין מוגבלים ומוגדרים הם להיותם נבראים, ואילו הקב״ה הוא בלי גבול ממש, ואין שום ערך בין הקב״ה לכל העולמות, גם הנעלים ביותר – ׳עלמין סתימין׳.

וזוהי גם המשמעות הפנימית של הכתוב ׳(נורא תהלות) עושה פלא׳, שנקט לשון ׳עשיה׳ אצל הנפלאות (פלא) – כי גם בחינת ה׳פלא׳, היינו ׳עלמין סתימין׳, נחשבת לבחינת עשיה גשמית לגבי הקב״ה עצמו, כי כאמור, לגבי אין סוף הסובב כל עלמין, מעלה ומטה שוין לפניו, וכשם שלעשיה גשמית אין שום ערך ותפיסת מקום לפניו, כך הוא באותו האופן ממש לגבי ׳עלמין סתימין׳ (מעלה), שאין להם שום ערך וחשיבות כלל לפניו להיותם באין ערוך ממנו, שאינם אפילו בגדרו שיתכן להדמות אליו.

״וזהו ענין הסמיכות ד׳מחדש בטובו מעשה בראשית׳ למה שקדם שהוא ׳אדו״ן הנפלאו״ת׳, דהא בהא תליא דוקא, משום דחידוש מעשה בראשית [הוא] ׳בטובו׳, היינו בבחינת ׳רב חסד׳ וטוב . . שהוא בחינת ׳סובב כל עלמין׳ . . שממנו נמשך . . לחדש אור וחיות חדש מאין ליש בכל יום ויום ע״י צמצום, כי גם בחינת הצמצום הנ״ל נעשה על ידי בחינת ׳טובו׳ וחסדו, כנ״ל. ועל כן אומרים ׳אדון הנפלאות, המחדש בטובו׳, דהא בהא תליא, דמפני שהוא ׳אדו״ן הנפלאו״ת׳ . . ע״כ ׳מחדש בטובו כו׳׳״ (תו״ח).

כלומר, כל הצמצום והירידה לעסוק בבריאת עולמות מוגבלים שהם באין ערוך למטה ממנו יתברך, כל זה נובע מטובו ורחמנותו יתברך הבלי גבול והאין סוף, שמאחר שאין שום ערך בין הקב״ה וכל העולמות, לכך, יש צורך ברחמנות בלתי מוגבלת ממש כדי לבוא מאין סוף הבלי גבול להתהוות עולמות מוגבלים. וזהו ענין ׳אדון הנפלאות׳ כנ״ל – אין סוף ב״ה הסובב כל עלמין, ובגלל זה נעשה ענין ׳המחדש בטובו מעשה בראשית׳, ש׳טובו׳ קאי על הרחמנות הבלתי מוגבלת של בחינת ׳אדון הנפלאות׳ – אין סוף הסובב כל עלמין.

והנה, דביקות הנפש בשרשה באלקים חיים, היא מחמת השגתה את החיות המתפשט מאור אין

---

17) ״כי הוא למעלה מבחינת התפשטות וגילוי אור למטה עד שיתכן לומר בחינת התחלקות מדריגות בין רוחניות לגשמיות כו׳ . . על כן הוא ׳משוה קטן וגדול׳״ (מאה״א).

18) כי ׳פלא׳ לשון העלם ככתוב ׳לא נפלאת היא ממך׳, וכן ׳כי יפלא ממך׳ – מכוסה ונעלם.

19) ראה תניא פמ״ח. תו״א ויצא כב, א. לקו״ת אחרי כז, א. בהר מב, ב. ואתחנן יב, א סעיף ב׳ ואילך.

סוף ברוך הוא להחיות העולמות, "כי עמך מקור חיים כו'" (תהלים לו, י)**, שעל ידי זה היא בבחינת 'רצוא', "לאהבה את ה' כי הוא חייך"** (דברים ל, כ) **— 'חייך' דוקא.**

הנה, "אין דביקות הנפש אלא בסיבת בחינת השגה" (מאה"א), כי זה ש'משיג' את הענין פירושו הוא שתפס אותו והתחבר ונדבק עם הענין. משא"כ אם אינו משיג הענין, אין האדם נעשה מקושר עם הענין אלא נשאר בהבדלה ממנו, ואם אי השגתו הי' משום שהענין הוא למעלה מכלי שכלו, אזי זאת אומרת שהענין נשאר מרומם ומובדל מהאדם כי לא נקלט במוחו.

וכך הוא באלקות, שדביקות הנפש באלקות היא ע"י השגה באור האלקי. והנה, כל גדר ההשגה יתכן רק בדבר שהוא לפי ערך כלי שכלו, ומכיון שכל האדם מוגבל, לכן גם השגת האדם יכולה להיות רק בדרגא אלקית מוגבלת ומצומצמת, היינו באור האלקי המוגבל המתפשט מאור אין סוף ב"ה להחיות העולמות" בחיות פנימית ובהתלבשות בהתאם להעולמות המוגבלים.

שכאמור, "אין דביקות וקירוב באה רק ע"י ההשגה וטעם, וכמו 'לאהבה את ה' אלקיך כי הוא חייך' וכהאי גוונא, דהיינו בבחינת השגה ותפיסא על כל פנים — 'כי הוא חייך' [החיות **שלך** המתלבש בך בצורה פנימית] בבחינת 'ממלא', שנקרא 'מקור חיים'" (תו"ח).

והיות שמדובר באור אלקי השייך להשגת האדם, לכך יכול האדם להתעורר באהבה לה' מחמת השגה זו. שע"פ השגה זו שהקב"ה הוא החיים האמיתיים של האדם, הנה, כמו שהאדם רוצה בחיי נפשו ושלא ימות, כך ירצה בחיותו ית', שהוא החיים האמיתיים, ועל ידי זה יתעורר ב'רצוא' ותשוקה לדבקה באלקות. וזהו '**לאהבה** את ה' אלקיך **כי** הוא חייך', ש'כי' כאן הוא לשון נתינת טעם, ואומר שניתן להתעורר באהבה לה' מחמת ההתבוננות בכך שהקב"ה הוא 'חייך' — החיים של האדם, היינו האור והחיות האלקי שבא בצמצום לפי ערך הכלים של האדם שמשום כך יכול להחיותו בחיות פנימית.

נמצא, שאין לאדם השגה כי אם באור והחיות האלקי המוגבל המתפשט ויורד מאור אין סוף ב"ה עצמו, ואילו בהקב"ה עצמו אין לו שום השגה, כי הרי הוא למעלה לגמרי מכל ענין ההשגה והתפיסה.

אך, 'אם רץ לבך — שוב לאחד' (ראה ספר יצירה פ"א מ"ח)**, לפי שהוא יתברך בעצמו הוא 'אדון הנפלאות' ו'עושה פלא'** (אין סוף ב"ה הסובב כל עלמין')**, ואינו בכלל השגת הנפש ודביקותה, ולכך היא בבחינת 'שוב'.**

אך, על ידי זה שהאדם מתעורר ב'רצוא' ותשוקה לאלקות, ירצה להתעלות למעלה מעלה ולהתקרב יותר ויותר לעצמותו יתברך. אך, בהגיע הנשמה למעלה מעלה קרוב יותר לעצמותו, מיד תפול עליה אימה ופחד, "שהוא בחינת ביטול המציאות לגמרי מפני היראה כשבא מקרוב" (תו"ח).

וזהו פירוש מאמר הספר יצירה: 'אם רץ לבך — שוב לאחד', שהוא "בחינת השוב שאחר הרצוא . . כמו בעליות הנשמות בגן עדן, שטרם עלותם לפני ה' ממש, עולים בהתפעלות אהבה ותשוקה על פי השגה וטעם, כי אין דביקות וקירוב באה רק ע"י ההשגה וטעם . . אבל כשמגיעים הנשמות לפני ה' ממש . . שם מתבטלים ממציאותם לגמרי ונסוגים אחור בבחינת 'שוב' בביטול שלמעלה מן ההשגה, כי אין להם שוב השגה ותפיסא בעצמות אין סוף" (תו"ח).

וזהו 'נורא תהלות, אדון הנפלאות', "נורא תהלות, עשה פלא" — כי לפי שהוא 'אדון הנפלאות', 'עושה פלא', לכך, הוא 'נורא תהלות', שיראים להללו כו'.

ומעתה מובן "ענין 'נורא תהלות' שהזכיר קודם 'אדון הנפלאות', ומה שייכות יש לזה עם זה" (תו"ח). כי כאמור לעיל, 'אדון הנפלאות' ו'עושה פלא' מתייחסים לאין סוף ב"ה עצמו הסובב כל עלמין, שהוא למעלה גם מבחינת 'עלמין סתימין', ולגביו גם עולמות נעלים אלו נחשבים לבחינת 'עשיה' גשמית ממש. ולכן, היות שהוא למעלה באין ערוך מכל העולמות ולמעלה מהשגה לגמרי, לכך הוא 'נורא תהלות' — "כי ענין התהלה לא שייך רק בבחינת ההשגה לאפס קצהו על כל פנים" (תו"ח), שכתוצאה מהשגתו את הענין וגודל מעלתו, יתעורר להלל ולשבח אותו. אך, מאחר ש'אדון הנפלאות' 'לית מחשבה תפיסא ביה כלל', "על כן אינו בא בבחינת תהלה כלל, ונקרא 'נורא תהלות', שיראים להללו מפני שמובדל לגמרי מערכם כו'" (מאה"א).

אבל על ידי עסק התורה וקיום המצות, תהיה דביקות הנפש בבחינת 'סובב כל עלמין' — 'אדון

הנפלאות'. כי הנה, התורה והמצות נמשכים מבחינת 'אדון הנפלאות' ו'סובב כל עלמין'.

אף על פי שבבחינת 'אדון הנפלאות' נאמר 'נורא תהלות' משום ש'לית מחשבה תפיסא ביה כלל', ואי אפשר להשיגו בדביקות ואהבה להיותו למעלה לגמרי מגדר ההשגה – מכל מקום, "על ידי עסק התורה ומצות תוכל הנשמה האלקית לבוא לידי דביקות בבחינת אמיתת מהותו ועצמותו דאור אין סוף ממש" (תו"ח).

וטעם הדבר הוא: כי שורשם האמיתי של תורה ומצות הוא באין סוף ב"ה עצמו הסובב כל עלמין, בחינת 'אדון הנפלאות'. שכן, על התורה מובא בזוהר 'אורייתא וקוב"ה **כולא חד**', שהתורה היא חכמתו יתברך העצמית שמיוחדת עמו בתכלית היחוד, וכמו שכתוב בתורה 'ואהיה אצלו אמון שעשועים' – 'אצלו' ממש, ששרשה באין סוף ב"ה עצמו. ולכן בכך שנתן לנו הקב"ה את התורה "והרי זה כאילו נתן לנו את עצמו כביכול" (תניא פרק מז).

וכן הוא לגבי המצות, שהן רצונו של הקב"ה עצמו, "שלמעלה הרבה מן הרצון ותענוג להשתלשלות העולמות" (תו"ח), היינו שלהקב"ה יש רצון גם בבריאת העולמות, שעלה ברצונו להוותם, אך רצון זה הוא נמוך יותר שאינו מאוחד עם הקב"ה עצמו אלא זהו דרגת הרצון כפי שכבר ירדה למטה ממעלתה העצמית ונעשתה שייך להעולמות המוגבלים. ואילו רצונו ית' במצות, זהו רצון העצמי של הקב"ה כפי שמיוחד ממש עמו ית', כי זהו עצם ופנימיות כוונתו בבריאת כל העולמות, שבנ"י יקיימו תורה ומצות.

"ועל כן בעשות האדם המצוה בפועל ממש בעולם הזה, וכן כשעוסק בתורה הנגלית לנו, נדבקה נשמתו באמיתת מהותו ועצמותו יתברך כמו שהוא קודם כל ההשתלשלות" (תו"ח).

"וזהו עיקר ענין הבריאה שנברא האדם בנפש בגוף בעולם הזה, אע"פ שהיא ירידה גדולה כו', אבל הירידה הזאת לצורך עליה היא, דהיינו, להעלות הנפש במדריגת הדביקות בעצמות אור אין סוף ב"ה, שלמעלה מבחינת 'פלא' [עלמין סתימין] כו', והוא הנקרא 'אדון הנפלאות', שזהו מעלה ומדריגה הרבה יותר גבוה ממדריגת אהבה ויראה שהיו לנפש גם כשהיתה עומדת למעלה לפני ה' באהבה ויראה ב'רצוא' ו'שוב' כו', שזה לא הגיע רק בבחינת 'ממלא' [שבזה שייך השגה והתעוררות אהבה ויראה, כנ"ל] . . אבל בעצמותו לא השיגו, ונסוגו אחור בבחינת 'שוב'; וע"י עסק התורה ובמצות בעולם הזה נדבקה הנפש במהותו ועצמותו ית' ממש[20]" (מאה"א).

[לפי זה שתורה ומצות נמשכים מבחינת 'אדון הנפלאות', אור אין סוף ב"ה עצמו הסובב כל עלמין, יבואר ענינה הפנימי של קריעת ים סוף:]

וזה היה ענין קריעת ים סוף קודם מתן תורה – "הפך ים ליבשה" (תהלים סו, ו)**:**

הנה, "שרש ענין קריעת ים סוף שהי' הכנה למתן תורה דוקא, כידוע" (תו"ח). שכן, כל ענין קי"ס אינו מובן לכאורה, "הלא לפי דרך בנ"י ממצרים לארץ ישראל, לא היה להם דרך על הים, אלא שצוה ה' 'וישובו ויחנו כו'' (וגם לא עברו את הים מעבר לעבר, אלא 'באותו צד שירדו, באותו צד עצמו עלו')" (תו"א סב, ב). ואם כן, צריך לומר שהי' כוונה פנימית בנס זה, והיינו שנס זה היה הכנה למתן תורה.

והביאור:

ידוע, שכל דבר שבעולם הזה יש לו שורש למעלה ברוחניות עולמות עליונים, כמאמר רז"ל: 'אין לך עשב למטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל', שה'מזל' זהו השורש הרוחני של העשב הגשמי. וכמו כן הוא בכל הברואים. ולפי זה מובן, כל מה שמתרחש בעולם הזה, הרי זה באמת השתקפות של מה שנעשה למעלה בעולמות העליונים – שרשם של הדברים הגשמיים.

ולפי זה, "מאחר שאמר 'הפך ים ליבשה' למטה, הרי ממילא נעשה כך על דרך זה עד רום המעלות בכלל" (תו"ח). וענין זה שנפעל למעלה בהפיכת הים ליבשה, זה הי' הכנה למתן תורה, כפי שממשיך ומבאר.

[מבאר מה הן בחינות "ים' ו'יבשה' למעלה ברוחניות:]

שה'ים' הוא בחינת 'עלמא דאתכסיא'[21], כמאמר רבותינו ז"ל (ראה חולין קכז, א)**: 'כל מה שיש ביבשה יש בים', אלא שהמים מכסים ואינם נראים.**

---

20) "והיינו שאמרו רז"ל (אבות פ"ד מי"ז): ד'יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא', הגם ש'נהנין שם מזיו [השכינה]' כו', מטעם הנ"ל" (מאה"א), שבעולם הבא זה רק בחינת 'זיו' והארה בלבד, משא"כ בעולם הזה ע"י קיום תורה ומצות ניתן להתחבר עם מהותו ועצמותו ית', שורשם של תורה ומצות.

ענין ה׳ים׳ למעלה הוא בחינת ׳עלמא דאתכסיא׳ (עולם המכוסה), והוא כינוי לאור אין סוף הסובב כל עלמין, שמצד גודל מעלתו הרי הוא ׳מכוסה׳ ונעלם לגבי הנבראים התחתונים. ו׳יבשה׳ הוא ענין ׳עלמא דאתגליא׳, שהוא כינוי לאור האלקי המצומצם – ׳ממלא כל עלמין׳, משום שאור זה ירד דרך צמצומים ונעשה בהגבלה (כדי להחיות את העולמות המוגבלים), לכך אפשר להיות בו תפיסה והשגה, היינו שיכול לבוא לגילוי.

וזהו ׳כל מה שיש ביבשה יש בים׳, ״רק שהברואים שבים הם מובלעים ומכוסים בים, ואי אפשר להם לפרוש מן הים, שמיד שפורשים מן המים הם מתים. אבל ברואים שבארץ, הגם שמקבלים יותר מן הארץ, מ״מ, הם נפרדים מהארץ. וכמו כן למעלה, ׳עלמא דאתכסיא׳ הוא בבחינת ׳ים׳, שנבראים ד׳עלמא דאתכסיא׳ הם כלולים ומיוחדים בחיות אלקי שבהם. משא״כ ברואים ד׳עלמא דאתגליא׳ הם כמו נבראים שבארץ, והיינו, דהגם שהם מקבלים חיות מאלקות, עם כל זה, הם בבחינת ׳יש׳ ונפרד. וגם מחולקים בעבודתם, דנבראים ד׳עלמא דאתכסיא׳, עבודתם הוא בבחינת ביטול במציאות, ונבראים ד׳עלמא דאתגליא׳, הגם שעבודתם הוא בבחינת ביטול, אבל זהו בבחינת ׳ביטול היש׳ – שהוא בבחינת הביטול, ומכל מקום הוא ׳יש׳״ (סה״מ עת״ר ע׳ תי-תיא [בהוצאה החדשה]).

[ומבאר לפי זה מהו ענין קריעת ים סוף:]

שבחינת ׳עלמא דאתכסייא׳ בא לידי גילוי בבחינת ׳עלמא דאתגלייא׳.

וענין קריעת ים סוף, ש׳הפך ים ליבשה׳ ״דהיינו, שנהפך בחינת ׳ים העליון׳ ל׳יבשה׳, שזהו שנהפך בחינת ההעלם ד׳סובב׳ . . ונעשה בבחינת גילוי ד׳יבשה׳ בבחינת ׳ממלא כו׳, והוא שנעשה מ׳עלמא דאתכסיא׳ – ׳עלמא דאתגליא׳, כמו שהיה גילוי ההעלם דמחשבה עצמה להיות בבחינת דיבור, והיינו שנעשה מבחינת ה׳מקיף׳ עצמו ׳פנימי׳״ (תו״ח).

והנה, מאחר שבקי״ס בחינת ׳ים׳, עלמא דאתכסיא׳, בא למטה לידי גילוי בבחינת ׳יבשה׳, עלמא דאתגליא, ״והיינו, שנהפך גם מבחינת ההעלם ד׳סובב׳ להיות בבחינת הגילוי, ונעשה ׳עלמא דתכסייא׳ כמו ׳עלמא דאתגלייא׳ בהשואה אחת להם – ואם כן, בהכרח הוא שהיה אז האור מבחינת עצמות אור אין סוף הנקרא ׳אדון הנפלאות׳ שלמעלה גם מבחינת ׳פלא׳ כנ״ל, שלפניו שוין ההעלם עם הגילוי, ונעשה גם ההעלם גילוי כו׳, וזהו ׳הפך ים ליבשה׳״ (מאה״א).

[מבאר הטעם להתרחשות נס זה, היינו מה הצורך לגילוי זה למטה, מה זה פעל אצל בנ״י:]

כדי להיות גילוי המשכת התורה במתן תורה.

ענין קריעת ים סוף, כאמור, הוא הכנה למתן תורה, אז ״יהיה התגלות אור פנימיות ועצמות דרצונו וחכמתו בעשרת הדברות בכללות דתורה ומצות מלמעלה למטה, ואם לא היה קי״ס קודם [שגם אז היה גילוי ה׳סובב׳ ב׳ממלא׳], לא היו בנ״י כלי בית קיבול לקבל מבחינת פנימיות ועצמות דאור דתורה ומצות פנים בפנים ממש כו׳״ (תו״ח).

והנה, צירופי אותיות התורה נקראים בשם ׳סומים׳ על דרך משל[22].

״במתן תורה כתיב ׳כי תרכב על סוסיך׳ (חבקוק ג, ח) כו׳, שבחינת המרכבה שירד ה׳ על הר סיני, זהו בינת אותיות התורה שנקראים ׳סוסיך׳״ (תו״ח) (להלן בסמוך יבאר הדמיון של אותיות התורה לסוסים).

ועל זה נאמר (שמות טו, א) "סום ורוכבו רמה בים", כמו שיתבאר.

[מבאר הטעם שאותיות התורה נקראות ׳סוסים׳:]

מפני שהסום, הגם שהוא טפל לרוכבו, על כל זה, יש בו מעלה יתירה – שיכול לרוץ ולהוליך את הרוכב למקום שלא היה הרוכב יכול להגיע שם בלי סום.

הגם שכל ענין הסוס הוא לשמש את רוכבו, ובזה הרי הסוס הוא טפל אל הרוכב, מכל מקום, ״יש כח בסוס להוליך את הרוכב למרחוק ולגובה ההר שלא יכול הרוכב לילך שם מכח עצמו כלל, כידוע״ (תו״ח).

---

21) ראה זהר בראשית יח, א. ויצא ס״ת קנב, א. קנח, רע״ב וארא כט, ב. ת״ז בהקדמה א, סע״א ואילך. תניא פרק כו.

22) ראה סה״מ תקס״ג ח״א ע׳ קנה (נוסח א) ואילך, ומקבילו בתו״א בשלח סב, ג. מאה״ז הנחות הר״פ ע׳ א.

[מבאר הנמשל באותיות התורה:]

כך, כל צירופי אותיות התורה יש בהם יתרון ומעלה זו, שבדביקות נפש האדם בצירופי אותיות – אף שאינו יודע ומבין הענין בעין השכל, רק שהוגֶה ומדבר בהם (לאפוקי הרהור דלאו כדיבור דמי (ראה ברכות כ, ב)**) – הרי הם מעלים את הנפש למקום שלא היתה הנפש מגעת שם מצד שרשה.**

בדוגמת הסוס שמוליך את הרוכב למקום שלא יכול להגיע לשם בעצמו, כך באותיות התורה "שקורא האדם בתורה שבכתב אף על פי שאינו מבין ומשיג כלל מה שכתוב, כעם הארץ שעולה לתורה, יוכל לידבק נשמתו בעצמות אור אין סוף ממש על ידי צרופי אותיות הללו שקורא ושונה, שלא הי' ביכולת נשמתו מצד עצמו לעלות ולידבק כלל. עד"מ הרוכב על הסוס, שהסוס יוליכנו למרחק גדול ובגובה מאד, שלא הי' ביכולתו לעלות ולהגיע בעצמו שם – כך המרכבה של האותיות דתורה יוליכו לנפש הקורא אותם, שנק' 'רוכב' על אותיות הדיבור, למעלה מעלה, שהוא בחינת הדביקות בעצמות אור אין סוף" (תו"ח).

כי שרש אותיות התורה היא הגבה למעלה משרש הנפש, ד'אבא יסד ברתא' (ראה זהר (רעיא מהימנא פנס רנו, ב)**.**

ומעלה זו של אותיות התורה להגביה את הנפש למעלה מיכולת הנפש מצד עצמה, היא "מטעם שפנימית אור אין סוף שבחכמה שבתורה גנוז דוקא בצירופי אותיות שבתורה, והוא לפי שהצירופי אותיות נמשכו מפנימית אור החכמה הגנוז בתורה, כידוע בזוהר ד'אבא יסד ברתא' דוקא" (מאה"א).

כלומר:

שורש האותיות הוא במדריגה אלקית נעלית ביותר, כמבואר בזוהר ש'אבא' היינו חכמה, 'יסד' – הוא המקור ל'ברתא' – הבת, שקאי על בחינת מלכות שהיא בחינת אותיות, כמאמר הת"ז: 'מלכות פה', וכן כתיב 'דבר מלך שלטון', הרי שלדיבור ואותיות יש שייכות וקשר עם מדת המלכות. ומזה עולה ששורש האותיות (ברתא) הוא בחכמה (אבא).

"וכנראה ממשל התינוק, שכל זמן שאין לו מוחין דיניקה בשלימות (חכמה), אף על פי שיש לו קול אותיות פשוטים, אף על פי כן, אינו יכול לדבר ולצרף את האותיות, והוא מחמת שאין החכמה בשלימות לחלק הקול ולצרף האותיות כרצונו כו'[23]" (לקו"ת במדבר ד"ה שלח לך). ושורש הענין הוא משום ש'נעוץ תחלתן בסופן', היינו שיש כלל אשר המדריגה נעלית ביותר (תחלתן) ונמצאת (נעוצה) דוקא במדריגה הנמוכה ביותר (סופן). ולכן, האותיות, שהן בבחינת דומם (סופן), שאין להן תוכן משל עצמן, אלא הן רק כמו כלים אל הרעיון השכלי או הרגש המתלבש בהן ומתבטא דרכן – הנה, מקורן הוא מבחינת החכמה העליונה (תחלתן).

וכך למעלה, שורש אותיות התורה הוא למעלה מאד בבחינת החכמה, שבה שורה אוא"ס ב"ה עצמו. ואילו נפש האדם מצד עצמה אין שרשה למעלה כל כך, כי למרות אשר באופן גלוי היא נראית גבוהה יותר מאותיות דוממות, מכל מקום, זה עצמו מוכיח על שרשה הנמוך, שדוקא הדרגות נמוכות יותר יש להן שורש נעלה יותר, משא"כ הנפש, שבגלוי נראית גבוהה, וזהו משום ששרשה אינו נעלה כל כך.

ולכך, בכח אותיות התורה להגביה את נפש האדם לדרגה שאין בכח הנפש מצד עצמה.

[כעת יבאר משמעות ענין 'רוכבו' לגבי אותיות התורה, מה ה'רוכב' לאותיות אלו:]

אלא שהאדם צריך להיות בחינת 'רוכב' להאותיות, [היינו] **שיהא מושך ומנהיג** [את אותיות התורה] **על ידי דחילו ורחימו שיעורר, כפי אשר יוכל שאת, כל חד לפום שיעורא דיליה** (זח"א קג, ב)**, ואפילו האהבה הטבעית המסותרת בו[24], כי 'בלא דחילו ורחימו כלל, לא פרחא לעילא'** (תיקוני זהר תיקון י', כה, ב)**.**

"הכוונה ו'רעותא דלבא' [רצון הלב] שיש לאדם בקריאתו בתורה בבחינת דחילו ורחימו . . כדי לדבקה בה' השורה באותיות הללו וכהאי גוונא . . זה נקרא 'רוכב' (וכן המחשבה ועיון השכל שמקיף לאותיות הדיבור דתורה) על

---

23) ועד משל לזה שרואים באדם שהדיבור נמשך מבחינת החכמה שבנפש, כנראה בחוש דכאשר האדם מדבר אינו צריך לחשוב באיזה אותיות לדבר, וכיצד לבטא אותיות אלו בשפתיו, אלא שפתיו עושות בדרך ממילא מה שצריך כדי לבטא אותיות אלו עם נקודות אלו. וזהו כיון שאותיות ודיבור האדם כבר מושרשים עמוק בנפשו בבחינת חכמה שבנפש. וכמאמר 'הנפש מלאה אותיות', כי כח הדיבור נמצא ומושרש בחכמה שבנפש.

24) ראה תניא פרק י"ח, וי"ט. תו"א משפטים עח, ב. מג"א צט, ב. לקו"ת תצא לו, א. תו"ח ויצא קעו, ג. וראה גם ביאורי הזהר תשא נד, ד.

האותיות דתורה שקורא בפיו, לפי שהקריאה בפה אינו רק בחינת חיצוניות לגבי בחינת הפנימיות הרצון ואהבה ויראה וכוונה, שהוא בחינת הפנימיות שבנפשו״ (תו״ח). ולכן, קריאת אותיות התורה בלבד – זהו דוגמת הסוס, שהוא חיצוניות לגבי האדם הרוכב עליו, והכוונה והאהבה ויראה – זהו דוגמת הרוכב, שהוא הפנימיות והעיקר ואילו הסוס הוא רק טפל לגביו.

והנה, למרות גודל כוחן של אותיות התורה להעלות נפש האדם לאין סוף ב״ה עצמו, למעלה מיכולת נפשו מצד עצמה, מכל מקום, עלייה זו יכולה להיות רק האדם עוסק בתורה מתוך רגש פנימי של אהבה ויראת ה׳ ״כדי לדבקה בה׳ השורה באותיות הללו״ (תו״ח). כי, ׳בלא דחילו ורחימו, לא פרחא לעילא׳.

כלומר:

אותיות בלבד הן בחינת דומם, שהן בחינת ׳כלים׳ בלבד אל התוכן המתבטא דרך אותיות הללו, היינו שלעצמן אין כל תוכן. ולכן, אם האדם עוסק בתורה באופן של ׳מצות אנשים מלומדה׳ ללא כל חיות והתלהבות מכך שאלו הם דברי הקב״ה ממש שלומד, הרי אותיות אלו, למרות ששרשן גבוה מאד, אין בכוחן להעלות נפש האדם לשרש זה. אלא רק על ידי זה שעוסק בתורה מתוך רגש של אהבה או יראה מהכרתו שזהו תורת ה׳, בזה ניתן להתעלות למקור האותיות באין סוף ב״ה עצמו, כי רגש זה הוא ענין רוחני שמשפיע כח באותיות אלו (שמצד עצמן הן בבחינת ׳דומם׳ כנ״ל) להעלות נפש האדם למעלה מעלה.

וכמו שהוא לענין תורה, כך הוא לענין שאר מצות.

כמו שעל ידי התורה נפש האדם מתעלית למעלה מעלה להתקשר עם אור אין סוף ב״ה עצמו הסובב כל עלמין, ׳אדון הנפלאות׳, כמו כן ע״י כל המצות, נפש האדם מתעלית למעלה יותר מכפי שהיתה בשרשה, להתחבר עם אור אין סוף ב״ה עצמו, כפי שהולך ומבאר.

דכתיב (בראשית יח, יט) **״ושמרו דרך ה׳ לעשות צדקה ומשפט, למען הביא ה׳ על אברהם את אשר דבר עליו״**, [כלומר] **שעל ידי המצות – שנקראו דרך כלל בשם ׳צדקה׳ ו׳משפט׳, כמו שיתבאר – נמשך על בחינת אברהם – שהיא מדת האהבה ב׳רצוא׳, ״הלוך ונסוע״** (בראשית יב, ט) **– ׳את אשר דבר עליו׳, ׳עליו׳ דייקא, הוא בחינת ׳אדון הנפלאות׳, שהוא למעלה מעלה** (׳עליו׳) **מהשגת הנפש ודביקותו באלקים חיים**[25]**, שלכן היא בחינת ׳שוב׳** [מחמת גילוי עצום זה]**, כנ״ל:**

פירוש הפנימי של הכתוב הוא: שעל ידי ענין ׳צדקה׳ ו׳משפט׳ דקאי על קיום המצות (כפי שיתבאר להלן), נעשה המשך הכתוב – ׳למען הביא ה׳ על אברהם׳: שקיום המצות הוא כדי (׳למען׳) להמשיך (׳הביא׳) ׳על אברהם׳ – שאברהם מורה על מדת החסד והאהבה, ככתוב ׳אברהם **אוהבי**׳, וזהו מה שנאמר על אברהם שהיה ׳הלוך ונסוע הנגבה׳ שעל פי חסידות פירושו הוא שהיה תמיד בבחינת ׳רצוא׳ (הלוך ונסוע) ואהבה לעלות למעלה מעלה[26]. וע״י קיום המצוה נמשך ממדריגה גבוהה מאד שלמעלה מהמדריגה אליה יכול האדם להגיע ע״י השגתו והתעוררותו באהבה (כנ״ל), שזהו בחינת ׳אברהם׳. כי כאמור לעיל, גם המצות שורשן באין סוף ב״ה עצמו.

וזהו ׳את אשר דבר עליו׳ (ולא ׳את אשר דבר **אליו**׳), ׳עליו׳ דייקא, שהוא בחינת אין סוף ב״ה עצמו הסובב כל עלמין (בחינת ׳אדון הנפלאות׳ הנ״ל), שהוא למעלה הרבה ״מהשגת הנפש ודביקותו״ בהאור האלקי המוגבל שבערך אליו. ומאחר שמדריגה זו היא למעלה מהשגת הנפש, האדם מתפעל מזה באופן של ׳שוב׳, שמתבטל ממציאותו כלפי הגילוי העצום הזה (כמשל אדם הבא לפני המלך, כנ״ל).

וביאור זה הוא:

לבאר המשמעות הפנימית של הכתוב הנ״ל בפרטיות יותר.

כי הנה, ״דרך הוי״ (׳ושמרו **דרך הוי׳** לעשות צדקה ומשפט׳ כנ״ל)**, פירוש: דרך ומבוא להיות הוי׳, דהיינו, שיהיה בחינת ׳הוי״.**

---

25) היינו, החיות האלקית המוגבלת של בחינת ׳ממלא כל עלמין׳ הנמשכת להחיות את העולמות בחיות פנימית.

26) ו׳נגבה׳, צד דרום, היא סטרא דימינא (זהר פ׳ לך פד, א) שכן העומד ופניו למזרח (קדמה), רוח דרומית היא לימינו [כלשון הכתוב (תהלים פט, יג) ׳צפון וימין אתה בראתם׳, היינו שימין הוא דרום (ראה מצו״ד שם)] – וימין היא בחי׳ חסד ואהבה, כדאיתא בזהר ׳חסד דרועא ימינא׳.

[ומבאר מה בחינת הוי׳:]

המורה על התהוות העולמות מאין ליש על ידי אותיות שם הוי"ה[27], יו"ד — חכמה כו׳ [ה"א – בינה, וי"ו – מדות, ה"א אחרונה – מלכות]**.**

׳הוי״ הוא לשון מהווה, כי אותיות שם הוי׳ מורה כל השלבים שעל ידם נעשית **התהוות** העולמות מאין ליש. שכן אור אין סוף ב"ה כשמו כן הוא – אין לו סוף וגבול, ולכן כדי שיוכל להאיר למטה בעולמות המוגבלים יש צורך בכמה יריד‌ות וצמצומים באורו הבלי גבול. ויריד‌ה זו נרמזת באותיות שם הוי׳.

וביאור הדברים:

יו"ד – שצורתה נקודה קטנה ומצומצמת – מורה על צמצום ומיעוט האור, שכדי לתת מקום למציאות של זולת יש צורך תחילה בצמצום עצום. וזהו ענין החכמה, שהיא נקודה קטנה והברקת השכל קודם שמשיגו על בוריו.

ואחר כך אות ה׳ – שצורתה קוים באורך ורוחב – מורה על התפשטות אור מצומצם ומועט לאורך ורוחב. היינו, לאחר צמצום והעלם האור יש צורך לעשות אור שהוא לפי ערך הכלים של המקבלים, העולמות. וזהו ענין הבינה, שהוא כאשר האור העצמי של חכמה בא למטה בהתפשטות והתרחבות.

ואחר כך אות וי"ו – שצורתה קו נמשך מלמעלה למטה – ומורה על המשכת האור בפועל ממנו יתברך לעולמות. כי עד כאן הכל היה בו יתברך עצמו, צמצום האור והכנת אור מתאים למקבלים. ואחרי זה יש צורך להמשיך ולהוריד את האור בפועל אל העולמות – וזהו אות וי"ו. וזהו ענין המדות, שזהו כאשר אור הבינה יורד ונמשך למטה ללב להתפעל ולהתרגש.

ואחר כך אות ה׳ אחרונה, שכאמור מורה על התפשטות לאורך ורוחב, וקאי על התפשטות וקבלת שפע ואור זה בכלי המקבל, שהאור מתפשט בו במציאותו ונקלט בו היטב. וזהו ענין המלכות, כאשר האור בא לפועל ממש, להוות ולהחיות עולמות ונבראים.

ונמצא, שכללות שם הוי׳ מורה על האור האלקי שבא בצמצום לפי ערך העולמות המוגבלים, וכל אות מורה על שלב נוסף בתהליך צמצום ויריד‌ה אלו של האור.

ולפי זה ׳**דרך** הוי״, הוא הדרך כדי שיהיה בחינה זו של הוי׳, היינו האור המוגבל שלפי ערך העולמות. היינו שכדי שהקב"ה יבוא למטה מטה וימשיך מעצמו אור מוגבל זה של הוי׳, יש ׳דרך׳ ו׳מבוא׳ לפעול יריד‌ה גדולה זאת. וזהו שימשיך לבאר.

כי הרי הוא יתברך למעלה מן החכמה, ׳ואנת הוא חכים כו״ (ת"ז בהקדמה יז, ב)**, פירוש, על דרך ׳במקום שאתה מוצא גדולתו, שם אתה מוצא ענותנותו׳** (ראה מגילה לא, א)**, כי "כולם בחכמה עשית"** (תהלים קד, כד) **– עשיה נשמית.**

אין סוף ב"ה עצמו הרי כשמו כן הוא – אין סוף ובלי גבול, ואילו כל הדרגות שבסדר השתלשלות, כולל גם הדרגה העליונה ביותר שהיא ספירת החכמה (הנרמזת באות יו"ד של שם הוי׳), הן מוגבלות ומוגדרות, שהרי חכמה היא תואר פרטי שזה שייך רק בדבר שהוא מוגבל שניתן לתארו ולהגבילו בגדר פרטי. ונמצא, שאין שוך ערך ויחס בין הקב"ה לבחינת חכמה עילאה דאצילות (הדרגה הנעלית יותר של העולם הנעלה ביותר).

וזהו ׳כולם בחכמה עשית׳, דלא זו בלבד שהקב"ה עשה וברא את הכל בחכמתו הנפלאה (כפירושו הפשוט), אלא שלגבי הקב"ה עצמו אפילו בחינת החכמה דאצילות (שעל ידה [עם שאר הספירות] נבראו העולמות) נחשבת לעשייה גשמית (׳עשית׳). כי לגבי אין סוף ב"ה עצמו, גם רוחניות וגשמיות שוים ממש (כנ"ל), ולכן, אפילו בחינת החכמה היא כעשייה גשמית לפניו (ראה שער היחוד והאמונה פ"ט).

אמנם, מובא בתיקוני זהר: ׳אנת הוא חכים׳ – אתה (אין סוף ב"ה עצמו) הוא חכמה. ולכאורה תמוה, הרי הקב"ה הוא למעלה באין ערוך מספירת החכמה, ואם כן, איך יתכן אשר ׳אנת חכים׳? אלא זהו רק על ידי שמשפיל את עצמו ע"י שממשיך מעצמו אור מוגבל ומצומצם, ואור זה הוא בערך לבוא לבחינת החכמה המוגבלת, ובזה ניתן לומר ׳אנת חכים׳.

וזהו כענין מאמר רז"ל ׳במקום שאתה מוצא גדולתו, שם אתה מוצא ענותנותו׳, שלפי פנימיות הענינים פירושו הוא (ראה ראה תו"א לא, ד. ס, א ובכ"מ): שבמקום שאתה מוצא תיאור על הקב"ה כמו ׳גדולה׳ או ׳חכמה׳ וכדומה, הרי זהו רק משום גודל ענותנותו של הקב"ה, שמוריד ומשפיל את עצמו להתלבש גם בבחינה נמוכה זו שבאין ערוך ממנו.

---

27) ראה אגרת התשובה פרק ד. לקו"ת נצבים מה, ג. דרושים לשמיני עצרת צב, ד. מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"ב סוף עמוד תתעז ואילך.

וכתיב (ישעי׳ מב, ח) **"אני הוי׳ הוא שמי", ׳שמי׳ בלבד, כמשל השם שאינו מערך ומהות העצמית**[28] **כו׳;**

וזהו גם הפירוש הפנימי של ׳אני הוי׳ הוא שמי׳, שבחינה זו של שם הוי׳ – האור המוגבל שלפי ערך העולמות כנ״ל שתחילתו הוא ספירת החכמה – נחשבת לבחינת ׳שמי׳ בלבד, כמשל שם האדם שכל ענינו רק לצורך הזולת שיוכל לקרותו בשמו ואינו נוגע לעצמות האדם כלל (שהרי כפי שהוא לעצמו אינו זקוק לשם כלל). וכך בחינת שם הוי׳ ׳הוא שמי׳ – אינו אלא בחינת ׳שם׳ והארה חיצונית ומצומצמת בלבד לגבי אין סוף ב״ה עצמו.

ו׳עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד׳ (ראה פרקי דרבי אליעזר פ״ג)**, פירוש ׳בלבד׳ – בבחינת העלם.**

וזהו שאמרו רז״ל ש׳עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד׳, ״ולכאורה אינו מובן, איך שייך קודם בריאת העולמות להיות בחינת ׳שם׳ להקב״ה, ומי קראו בשמו״ (לקו״ת ר״פ ואתחנן)? הרי כל ענין השם הוא בשביל הזולת (היינו, כדי שאחרים יוכלו לפנות אליו), וקודם שנברא העולם לא היתה שום מציאות זולתו ית׳, ואם כן, מהו ענין השם קודם שנברא העולם?

אלא הביאור, שכאמור ׳שמו׳ קאי על בחינת הוי׳ הנ״ל, האור שבערך הבריאה. ו״ענין ׳קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד׳, היינו, **המקור** ו**השרש** ו**היכולת** שיש בא״ס ב״ה שיוכל להיות גילוי בחינת זיו והארה שיהיה ממנה התהוות עולמות, שיעלה בחפצו ורצונו. וכמו זיו השמש הכלול במאור [השמש], ש[שם] הוא השמש עצמה . . . א״כ, הזיו הכלול בו, היינו מה שיש ביכולת בו ית׳ להאיר בחינת זיו והארה כו׳, אשר יכולת וכח זה נקרא ׳שמו׳ . . והיינו, לפי כי מהותו ועצמותו אינו בגדר השפעה והמשכה כלל . . ולכן, כח ומקור ההמשכה נקרא ׳שמו׳״ (לקו״ת שה״ש א, ב).

וזה שמדייק לומר ׳הוא ושמו **בלבד**׳, שלכאורה מאי קא משמע לן בזה, ברור שקודם שנברא העולם לא הי׳ שום מציאות מבלדו יתברך? אלא זה בא להורות אשר בחינת ׳שמו׳ ית׳ הי׳ בהעלם בעצמו, שהיה בטל בתכלית במקורו באין סוף ב״ה ולא הי׳ לו מציאות עצמית כלל מלבד מקורו.

וכדי להיות ׳הוי״ (׳שמו׳) **בבחינת גילוי, נמשכה מדת ׳טובו׳ ורחמנותו – ״טוב ה׳ לכל ורחמיו על כל מעשיו״** (תהלים קמה, ט)**, ׳המחדש בטובו כו׳** [בכל יום תמיד מעשה בראשית]׳ (ברכת יוצר)**, ׳הטוב, כי לא כלו רחמיך כו״** (תפלת העמידה (מודים)) – **היא בחינת ׳רחמים רבים׳ שלפני האצילות, שהוא למעלה מעלה ממדר ההשתלשלות** (בחינת הוי׳).

כלומר:

״למעלה, המשכות עליונות שנמשך מעצמות אור אין סוף להיות גילוי אור מאתו במציאות אצילות איזה מדה ממדותיו יתברך, כמו שיקרא בשם חכם כו׳ על ידי אותיות שם הוי׳ שמאיר בחכמה להוות אור החכמה מן ההעלם לגילוי – הוא בא דרך **צדקה** ו**חסד**, כמו להחיות רוח שפלים למטה, מפני שבאמת הרי אין ערוך כלל בין עצמות אור אין סוף עם אור הנאצלים, שהרי גם בחינת החכמה דאצילות נק׳ רק בחינת ׳עשיה׳ לגביו . . וכך הוא בכל שאר המדות. וכדי שישפיל את עצמו להאיר אור בחינת החכמה ביו״ד דשם הוי׳ בדרך כלל . . זהו רק מפני מדת **טובו** ו**חסדו**״ (מאה״א).

והיינו, שהיות אשר לגבי אין סוף ב״ה עצמו אין כל ערך ותפיסת מקום לכל דבר, שאפילו העולמות הכי עליונים אינם בערך לגביו, לכן, כדי שהקב״ה בכלל ׳יתייחס׳ אל העולמות ויברא אותם, זהו ע״י צמצום וירידה גדולים מאד – שירד לדרגה שאין לו כל ערך אצלו. וענין ירידה זו אינה אלא מצד גודל רחמנותו יתברך, שנק׳ ׳רחמים רבים׳, היינו רחמנות בלתי מוגבלת כלל שלמעלה באין ערוך מכל סדר השתלשלות העולמות המוגבלים. כי כדי לרדת למטה כל כך זהו רק מצד רחמנות בלתי מוגבלת, שמרחם על העולמות השפלים שאין להם ערך אצלו, ובכל זאת מצד גודל רחמנותו מהווה ומחיה אותם. וזהו רק בכח רחמנות בלי גבול, כיון שהריחוק בין הקב״ה עצמו והעולמות הוא בלי גבול ממש.

[ממשיך לבאר שיש ב׳ מדריגות ברחמים העליונים של הקב״ה:]

כי מדת הרחמים שבסדר ההשתלשלות, יש בנגדה מדת הדין המצמצמת, [כמאמר:] **׳ימינא ושמאלא׳ כו׳, והיא בחינת מדה וגבול.**

יש ב׳ מדריגות בבחינת הרחמים העליונים: א׳ – הוא בחינת ׳רחמים רבים׳ שלמעלה מהשתלשלות והוא רחמנות בלתי מוגבלת כלל, וב׳ – מדת הרחמים שבסדר השתלשלות, שהוא מוגבל ומצומצם לפי ערך הכלי שלו.

---

28) ראה תו״א תרומה עט, ג. לקו״ת בהר מא, ג. בלק סז, ג. ובכ״מ.

ובחינת הרחמים שבסדר השתלשלות "היא כבר באה למטה בעולם האצילות בסדר ההשתלשלות, שיש כנגדה מדת הדין המצומצמת, והוא הנקרא 'ימינא ושמאלא', ושניהם בבחינת גבול ומדה באו בסדר השתלשלות מעצמות המאציל מן ההעלם לגילוי ע"י חכמה ובינה דאצילות" (מאה"א). שכן, ה"רחמים שבבחינת ההשתלשלות הוא כאחד המדות דחסד וגבורה כך הרחמים ריש בה גבול לעשות לפנים משורת הדין מצד הרחמנות, [היינו] שתכלה כחה אם יגבר כח הדין, כמו לרשע ביותר.

"וגם יש בה ערך ויחוס עם המרחם, שאין התפעלות הרחמים נופל רק על מי שיש לו ערך ויחוס עמו, כמו רחמנות האדם על אדם כמותו, כעני ומדוכא וכה"ג, אבל על החי, גם שיש עליו התפעלות רחמים גם כן, אך קטן הוא מאד לגבי הרחמים שעל האדם (וכן במין האדם [גופא] יש חילוק בין איש נכבד ויקר הערך לפחות הערך כעבד ושפחה וכה"ג, ובזה יש היפוך, שעל השפל יותר, יותר יגבר כח הרחמים, כמו על ילד קטן ועני ומדוכא, יותר מעשיר וגדול כו', לפי שעיקר הרחמים בא במקום שפלות יותר, ולפי ערך הרוממות דמרחם . . ועל צומח ודומם ימעט כח הרחמנות יותר באיבודם וקלקולם, גם אם הם מעשה ידיו או יקרים ביותר מן הבהמה, כאבנים טובות וכלי יקר, שאינו אלא היזק ממון כאיבוד כסף וזהב.

"ולמעלה יובן מזה בבחינת הרחמים העליונים האלקיים על מעשה בראשית, שנק' 'מעשה ידיו' על כל פנים, כמו דכתיב 'ורחמיו על כל מעשיו' וכה"ג, שבמדה זו יש שיעור וגבול וערך, לפי שבאה מדה זו בבחינת הצמצום דהשתלשלות", ומכיון שכן "יש בזה שיעור וגבול להיותו מרחם על הבריות . . [ש]מאחר שנתצמצם כחו בעולמות, זהו כמדת התפעלות האדם שמרחם על מעשה ידיו שמצד כח יגיעת נפשו שנמשך בפעולתו יתעורר ברחמים על איבודם כו'. וכמו בנינוה, שחס [הקב"ה] על אדם ובהמה רבה כו' (וכן בקי"ס, שאמר 'מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה?' כו'), שיש בזה חילוקי מדרגות בין אדם לבהמה, לפי שנשמת אדם בצלם אלקים קרוב יותר בערך מן הבהמה כו'" (תו"ח).

והיות אשר מדה זו של רחמים היא מוגבלת, לכך, לא על ידה לא יומשך בחינת האור האלקי של שם הוי' להוות **כל** העולמות – עליונים ותחתונים, כי כאמור ברחמים אלו יש יותר רחמנות על השפל מאשר על הנעלה, או שיש יותר רחמנות על מי שיש לו יחס אל ה' יותר, ולכן, בהתעוררות מדה מוגבלת זו, לא נמשכת הרחמנות על **כל** מעשיו להוות כל סדר השתלשלות.

אבל 'רחמים רבים' שלמעלה מהשתלשלות, הוא רחמנות שאין לה שיעור ולא ערך.

ובחינה הב' ברחמנים העליונים הוא "בחינת רחמים שלמעלה מעלה מבחינת גבול ומדה, ונק' 'רחמים **רבים**', כלומר, בלתי מוגבלת כלל, וכענין 'כי לא כלו רחמיו' כו', והוא בחינת הרחמים שלפני ההשתלשלות, שאין לה שיעור כלל" (מאה"א). ומכיון שרחמנות זו היא בלתי מוגבלת, ואילו כל העולמות הם מוגבלים, לכך אין ערך כלל להשתלשלות העולמות לגבי רחמנות זו.

אפילו בערך אדם שמרחם על הזבוב, שרחוקה היא ממהות ומדרגת האדם, על כל זה, יש לה איזה ערך, שהיא בריה כמוהו.

"ואם כן, לפי זה יכול להיות שיהיה ערך האדם עם הבריה השפילה, כמו הזבוב, יותר קרוב [מהערך שבין 'רחמים רבים' לכל העולמות], שזה בריה וזה בריה, אלא שהאדם בריה גדולה" (מאה"א).

מה שאין כן לאין סוף ברוך הוא אין ערוך אליו כלל, ואפילו עולמות עליונים – בחינת 'נפלאות'. ולכן, גם עליהם נופל מדת הרחמים הגדולה הזאת, כי הוא אין סוף ברוך הוא ה'סובב כל עלמין' כו', והוא 'השוה ומשוה כו' [קטן וגדול]'.

"אבל ערך כל העולמות לגבי עצמות האין סוף [ובחינת 'רחמים רבים' שלו] אין להם ערך זה עם זה כלל, גם לא כערך האדם עם הזבוב כו'.

"ולפי זה, מאוד מאוד תגדל הרחמים על כל העולמות על עוצם ערך שפלותם לגבי עצמות רוממות המאציל. כי ידוע, דערך התפשטות הרחמים היינו לפי ערך השפלות וערך הרוממות, כמו המלך שירחם על השפל ונבזה כו', שתתפשט הרחמים בלי שיעור מפני עוצם רוממות המלך ומפני עוצם שפלות העני הנבזה כו'. וכך יובן למעלה, דזהו הטעם שנקראת מדת הרחמים שבעצמות המאציל דוקא בשם 'רחמים **רבים**' – בלי שיעור כלל כנ"ל, מפני שהוא מובדל ומרומם בערך לגבי מעולמות, הגם שהן יותר עליונים, ואין להם ערך כלל לגביו כו', כנ"ל. על כן, תגדל הרחמנות גם

עליהם כמו על עולמות התחתונים, כי קמיה שוין כקטן כגדול, אחר שמובדל בערך לגבי כו' [מכולם]" (מאה"א).

ועל זה נאמר (תהלים קיא, ד) **"חנון ורחום הוי'", שהקדים בחינת 'חנון ורחום' להיות 'הוי', שהן הן י"ג מכילין דרחמי', מקור האצילות כו'** [הנרמז באותיות שם הוי'], **כמ"ש במקום אחר** (ראה תו"א מקץ מא, א).

"וזהו ענין י"ג מדות הרחמים שנקראים 'רחמים **רבים**' והן לפני האצילות, שהן בחינת מקור לכל האצילות. וזהו פירוש 'חנון ורחום הוי'", 'חנון ורחום' לפני שם הוי', בשונה ממה שכתוב במ"א 'הוי' א-ל רחום וחנון' – "פירוש, עד שיומשך שם הוי' בחכמה להיות נקרא 'אנת חכים' כו', ועל דרך זה בשאר שמות הוי' שבכל פרטי ההשתלשלות [להוות כל העולמות וכל המדריגות שבהם] – הוא על ידי שהקדים להיות 'חנון ורחום' בבחינת 'רחמים רבים' הנ"ל שלפני ההשתלשלות, שהוא מפני עוצם הרוממות דוקא, כנ"ל" (מאה"א), שלגביו כל העולמות שווים בהשוואה גמורה.

[ולפי זה מובן ענין 'דרך הוי" הנ"ל:]

וזהו 'דרך' והמשכה להיות בחינת 'הוי"ה'.

וזהו 'שמרו **דרך** הוי'', שה'דרך' והמבוא שיהיה בחינת שם הוי' הוא בחינת 'רחמים רבים' ובלתי מוגבלים של הקב"ה, שרק על ידי התעוררות רחמנות גדולה זאת יכול להיות גילוי בחינת הוי' – האור שבערך העולמות, כי כאמור, לצורך ירידה עצומה זו מאין סוף הבלי גבול לעולמות מוגבלים, אין זה אלא ע"י רחמנות בלתי מוגבלת. ורחמנות זו נופלת על **כל** העולמות בשווה ממש, ולכן יכול להיות המקור להתהוות **כולם**.

[ומבאר איך עושים ופועלים ענין זה של 'דרך הוי" – המשכת בחינת 'רחמים רבים' כדי להיות המשכת אור אלקי מוגבל לפי ערך העולמות (הוי'), והוא מפורש בכתוב 'ושמרו דרך הוי' **לעשות צדקה ומשפט**':]

והיא על ידי 'אתערותא דלתתא' ב'צדקה ומשפט', שהן דרך כלל כל מצות התורה, כמו שיתבאר.

ובפרטות הוא מצות הצדקה, שהיא התעוררות מדת הרחמנות [אצל האדם למטה], **להשפיע במדת טובו וחסדו להחיות רוח שפלים** (ע"פ ישעי' נז, טו), **ועל ידי זה 'אתערותא דלעילא' – להיות "דרך הוי' לעשות צדקה כו'", שיהא התלבשות אור אין סוף ברוך הוא בבחינת תורה ומצות** (כפי שיבואר להלן), **ולהיות 'אנת חכים' כו'** [להתלבש בבחינת החכמה של סדר השתלשלות וכן בכל המדריגות של השתלשלות], **שהוא** [מחמת] **מדת טובו ורחמנותו** ('רחמים רבים') **להיות התלבשות זה**[29] **והמשכה זו**[30].

איתא בספרי קבלה (זהר ח"א פ' לך פח, א. ויצא קסד, א. ויחי רלה, א. רמד, א) – 'באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא', שעל ידי התעוררות האדם למטה בעבודת ה', נמשכת המשכה עליונה מלמעלה בהתאם להתעוררות זו. ע"ד אמרם ז"ל 'אדם מקדש עצמו מעט מלמטה, מקדשין אותו הרבה מלמעלה', כי לכל המשכה הבאה מלמעלה מוכרחת להיות תחילה התעוררות מלמטה מצד האדם. היינו, "שלפי אופן ההעלאה, כך היא ההמשכה" (תו"א וישלח כד, ד).

וכך הוא בענייננו, שעל ידי שלמטה האדם נותן צדקה, שזה בא מהתעוררות מדת הרחמים שבנפשו – לרחם על העני והדל, הנה, על ידי זה מתעורר ונמשך מלמעלה בחינת 'רחמים רבים' הבלתי מוגבלים לגרום להמשכת האור האלקי של שם הוי' להוות כל העולמות שבסדר השתלשלות (כנ"ל).

וזהו 'ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט', שעל ידי 'עשיית' ('לעשות') 'צדקה ומשפט' – שבאופן כללי קאי על כל מצות התורה – ובפרט על מצות הצדקה כנ"ל, הנה, בכך האדם גורם לענין 'ושמרו דרך הוי'' הנ"ל, להיות המשכת רחמים רבים שזהו ה'דרך' והמבוא להמשכת בחינת הוי'.

כמאמר (נוסח ברכת 'ברוך שאמר') **'אב הרחמן המהולל בו'** [בפה עמו]'.

ולפי זה מובן הפירוש הפנימי במה שאומרים 'אב הרחמן המהולל בפה עמו', שע"פ חסידות ענין 'אב הרחמן'

---

29) של אור אין סוף ב"ה בתורה ומצות (כפי שיבואר להלן בענין 'ועשיתם אותם' – אתם כתיב, שאתם עושים את המצות למצות ע"י המשכת אוא"ס ב"ה בהם.

30) של אור אין סוף ב"ה להיות 'אנת הוא חכים' להתלבש בכל הדרגות של סדר השתלשלות העולמות – להוותם ולהחיותם.

קשור לענין 'המהולל בפה עמו'. "שעל ידי שהוא 'אב הרחמן' בתחלה כנ"ל, דהיינו בבחינת 'רחמים רבים' הנ"ל, אזי נעשה על ידי זה אחר כך 'מהולל' ומשובח 'בפה עמו', להיות מתלבש בכל התשבות הפרטיים שבפרטי ההשתלשלות, להיות נקרא 'חכים' ו'מבין' כו'. אבל מצד עצמו הרי הוא מובדל בערך [מכל סדר השתלשלות], וכמאמר 'אנת הוא חד ולא בחושבן כו'', וכמ"ש 'לאו דאית לך צדק ידיעא דאיהו דין כו' ולאו מכל אינון מדות כלל', ורק מפני התעוררות 'רחמים רבים' הוא מחדשם בטובו וחסדו כו'" (מאה"א).

ועל זה נאמר (תהלים צט, ד) **"משפט**[31] **וצדקה ביעקב אתה עשית": שעל ידי משפט וצדקה שב'יעקב', נעשה בחינת 'אתה', דהיינו גילוי אלהות.**

על זה שע"י התעוררות 'רחמים רבים' נעשית המשכת אלקות למטה להתלבש בעולמות, נאמר 'משפט וצדקה ביעקב אתה עשית'. לפי פשוטו הפירוש הוא: משפטי התורה ודבריה המצודקים הנתונים ביעקב, מעשי ידיך המה (מצו"ד).

אך, בעומק יותר ביאור הכתוב הוא, שעל ידי בחינות 'משפט' ו'צדקה' שב'יעקב', היינו על ידי קיום מצות הצדקה על ידי בנ"י (שנקראים 'יעקב'), נעשה ('עשית') בחינת 'אתה', והכוונה לגילוי אלקות. כי "ידוע ההפרש בין 'אתה' ל'הוא': ד'אתה' מורה על בחינת הגילוי, כי אמירת 'אתה' מורה לעומד לנוכח בגילוי, ואמירת 'הוא' מורה על מי שהוא נסתר ונעלם ואינו ידוע מהותו בגילוי כו'" (סידור שחרית לט, ג). ולכן, '**אתה** עשית' קאי על **גילוי** אלקות שנעשה ע"י המשכת 'רחמים רבים' הנפעלת ע"י קיום המצות של בנ"י.

אך, הנה, ב'צדקה' זו, 'משפט' כתיב בה, כמו שכתוב (בראשית יח, ט) **"לעשות צדקה ומשפט", "משפט וצדקה ביעקב"** (תהלים שם) ['מפשט' ו'צדקה' דוקא[32]].

ויש להבין מדוע נאמר 'צדקה ומשפט' יחד, "דלכאורה הצדקה והמשפט הן ב' הפכים, דהצדקה היינו מה שעושה לפנים משורת הדין דוקא . . והמשפט הוא הדין והיושר" (תו"ח). ו"באמת אין . . זה מתיישב בפשט הכתוב במה שכתוב 'צדקה ומשפט', דמשמע שהן ענין אחד, ולא שהן ב' הפכים" (שם).

[ומבאר הטעם לכך שאצל 'צדקה' מוזכר 'משפט' גם כן:]

כי לא די לעורר בחינת חסדו וטובו יתברך בלבד, כי מאחר שהיא התעוררות בחינת אין סוף 'השוה ומשוה' כו', הנה, בבחינה זו נאמר (משלי ל, כח) **"שְׁמָמִית בְּיָדַיִם תִּתָּפֵשׂ וְהִיא בְּהֵיכְלֵי מֶלֶךְ"**[33]**, שגם השממית – היא בחינת הקליפה**[34] **וסטרא אחרא**[35] **– יש לה יניקה ואחיזה כו'.**

על ידי בחינת 'צדקה' מעורר בחינת חסדו וטובו יתברך העליונים, שהם בלי גבול ולמעלה לגמרי מהשתלשלות, "דמפני עוצם הרוממות דוקא יתעורר למעלה בחינת ה'רחמים רבים' כו', ואם כן, הרי יכול להיות אור החסד עליון לצאת מאתו גם לבחינת הסטרא אחרא, משום דקמיה כחשיכה כאורה כו', והכל שוין לפניו בהעדר תפיסת מקום, כמו ערך השממית בהיכל המלך [שאין לו ערך כלל[36]], וכמו שכתוב למעלה דאין הערך אפילו כזבוב לגבי האדם כו', ויכול להיות שוה ומשוה הכל, כי שם הוא בבחינת האין סוף, כנ"ל" (מאה"א).

---

31) ענין ה'משפט' יבואר להלן בסמוך.

32) נוסף ממאמרי אדמו"ר האמצעי כאן.

33) פירוש הפסוק לפי פשוטו: העכבש במעשה ידים תלכד די מחסורה, כי אורגת כעין יריעות, והזבובים נסבכים ונלכדים בהם, והמה לה למאכל. ואף כי היא בהיכלי מלך, מקום למצוא שם הרבה מטעמים, מכל מקום תבחר לאכול ממעשה ידיה. ותלמד דעת, להיות האדם נזון מיגיע כפו, ולא ליהנות משל אחרים (מצו"ד).

34) 'קליפות' הם כוחות הטומאה והסטרא אחרא (הנקראים 'קליפות' לפי שהם מעלימים ומסתירים על אור הקדושה, כמו קליפה המכסה על הפרי), ונחלקות לשתי מדריגות: א) שלש קליפות הטמאות ורעות לגמרי, ואין בהם טוב כלל, ונקראו במרכבת יחזקאל (א, ד) 'רוח סערה, ענן גדול, ואש מתלקחת'. ב) 'קליפת נוגה' (על שם 'נוגה [אור] לו סביב', ביחזקאל שם) – שנק' כן משום "שיש בה גם כן טוב [אור], והיא מסוד עץ הדעת טוב ורע" (תניא סוף פרק א').

35) "פירוש לשון 'סטרא אחרא', פירוש: צד אחר שאינו צד הקדושה" (תניא פ"ו). והוא כינוי לכחות הטומאה והקליפה.

36) "שמצד העדר תפיסת מקום [של השממית], שאינה תופסת מקום כלל בעיני המלך, לכך יכולה ללכת בהיכלו. כמו כן למעלה בבחינת ['רחמים רבים'] . . שאין ההשתלשלות תופס מקום כלל [לגבה], לכך השממית – שהם חיצונים – יכולים לינק משם, ואינו מקפיד כו'" (אוה"ת וישב תתרצא-ב).

ליתר ביאור:

מאחר ״ושרש הרחמים רבים בא מצד בחינת עצם הרוממות וההתנשאות, עד שאין כל ההשתלשלות תופס מקום כלל וכלל, ואם כן, הרי מחמת זה יכול להיות שאור חסד העליון יומשך ויצא גם לקליפת נוגה, כמו ׳דור אנוש היו ניזונין בחסדו׳ כו׳, משום דקמיה ממש כחשיכה כאורה כו׳ והכל שוין לפניו ממש בהעדר תפיסת מקום בשוה, עליון על הכל עם התחתון מכולם . . ויכול להיות שוה ומשוה הכל . . עד שגם הע׳ שרים דקליפת נוגה מקבלים משם ממש בשוה עם פנימיות דקדושה״ (תו״ח).

וכענין (פסחים נו, א) **׳לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל׳ כו׳.**

וענין זה שמחמת התעוררות בחינת אין סוף השוה ומשוה קטן וגדול גם הקליפות יכולות לקבל משם, הוא כענין מאמר רז״ל במעלת יעקב אבינו שהיתה מטתו שלימה, ׳לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ולא כיצחק שיצא ממנו עשו׳.

והטעם הפנימי לכך שמאברהם דוקא יצא זרע בלתי הגון כישמעאל הוא משום שאברהם מדתו מדת הטוב והחסד הבלי גבול (ככתוב ׳אברהם אוהבי׳, וחסד הוא חיצוניות מדת החסד), ע״ד ענין טובו וחסדו ית׳ הבלתי מוגבלים, בחינת ׳רחמים רבים׳, ומהשפעה כזו שלמעלה מהגבלה וציור, גם הקליפה יכולה לינוק חיותה, כי כאמור לגבה אין חילוק בין קדושה וקליפה, ששניהם אינם תופסים מקום אצלה. ולכן, ישמעאל דקליפה יצא ונמשך ממדת החסד העליון דאברהם. כי ״כל שהרוממות בעצם יותר, יותר ירבה שפע המותרות״ (תו״ח), ״שאין תופס מקום כל ההשתלשלות״ (מאה״א).

וצריך לעורר בחינת ׳משפט׳ למעלה, שלא יומשך חיות ויניקה אלא בסטרא דקדושה.

ומשום זה צריך לעורר בחינת ׳משפט׳ למעלה ״שלא להיות אתערותא דלעילא בבחינת ה׳רחמים רבים׳ הנ״ל אלא בסטרא דקדושה בלבד״ (מאה״א), ולא יהיה שום יניקה מחיות גדולה זו לקליפות. ״וזהו על ידי ענין מדת ׳משפט׳ למעלה, כמו ׳מכלכל דבריו במשפט׳ – לדקדק על הדבר כו׳״ (מאה״א), ״שידקדק בשיעור וחשבון במשפט שלא יומשך בחינת מותרות כלל, רק למקום הקדושה, כמו רק בתורה ומצות שישראל עושים נמשך להם בחינת ׳רחמים רבים׳ הנ״ל . . . [ו]שלא יומשך מרב חסד העצמות בבחינת מותרות לחיצונים כישמעאל ואדום בזמן הגלות״ (תו״ח).

״יאר ה׳ פניו אליך״, ״ישא ה׳ פניו אליך״ (במדבר ו כה-כו)**, היינו, ׳פנימית׳ ועיקר החיות.**

וזהו הפירוש הפנימי של הכתובים ׳יאר ה׳ פניו אליך׳, ׳ישא ה׳ פניך אליך׳, ״דלכאורה אינו מובן דקדוק שמדקדק לומר ׳אליך׳ כמה פעמים״ (מאה״א). אלא הענין הוא, ש׳פניו׳ קאי על בחינת ׳רחמים רבים׳ הנ״ל, שהוא בחינת ״פנימית ועיקר החיות שלמעלה״, ש״בא מבחינת רוממות העצמות דוקא כנ״ל״. ״ועל ידי מדת המשפט למעלה, לא יאר ה׳ ׳פניו׳ הזה רק ׳אליך׳ דוקא [לבנ״י], ולא להחיצונים בבחינת המותרות כו׳״ (שם).

אבל יניקת החיצונים וסטרא אחרא, היא ממותרות – צפרנים ושערות כו׳ [ולא מעיקר ופנימיות החיות]**.**

כל דבר מקבל חיותו מהקדושה, ככתוב ׳ואתה מחיה את **כולם**׳, ולכן גם לקליפות אין שום חיות מלבד החיות הנמשכת מאתו ית׳. אך, חיות הקליפה אינה בדומה כלל לחיות הקדושה, שהקדושה מקבלת חיות מבחינת ׳פנים׳ הנ״ל, היינו מפנימיותו ועצמיותו יתברך, כי ״הוא פנימית הרצון העליון וחפצו האמיתי אשר חפץ ה׳ להשפיע חיות לכל הקרוב אליו מסטרא דקדושה״ (תניא פכ״ב).

ואילו הקליפה מקבלת חיותה מחיות אלקית מצומצמת מאד שעברה דרך ריבוי העלמות והסתרים על עצמיות החיות עד שאין בחיות זו שום תחושה של אלקות כלל. ״ולכן נקרא [הקליפה וסטרא אחרא] ׳אלהים אחרים׳, מפני שיניקתם וחיותם אינה מבחינת ׳פנים׳, אלא מבחינת ׳אחוריים׳ דקדושה, ופירוש ׳אחוריים׳ – כאדם הנותן דבר לשונאו שלא ברצונו, שמשליכו לו כלאחר כתפו, כי מחזיר פניו ממנו משנאתו אותו״ (תניא שם).

וזהו שחיות הקליפה היא בבחינת צפרניים ושערות בלבד, כשם שבגשמיות יש רק חיות מועטת מאד בצפרניים ושערות עד שכשחותכים אותם אין האדם מרגיש שום כאב כלל, כך למעלה, חיות הקליפה אינה אלא בבחינת שערות – ״מעט מזער אור וחיות״ (תניא שם).

אך, לולי התעוררות בחינת ה׳משפט׳ למעלה, גם הקליפה תקבל חיות רב יותר מכפי מדתה הצריכה לה לעצם קיומה, ולכן יש צורך לעורר בחינת ׳משפט׳ זה ביחד עם הצדקה, ששפע נעלה זה לא ילך לקליפות.

[ומבאר כיצד מעוררים בחינת ׳משפט׳ זו למעלה, שלא יומשך עיקר החיות אל הקליפות:]

ובחינת 'משפט' זה אשר לאלהים – הוא על ידי 'אתערותא דלתתא', [היינו] בחינת 'משפט' שעושה האדם בנפשו על מותרות חיי גופו נגד הצדקה.

כאמור לעיל, ישנו כלל אשר 'באתערותא דלתתא – אתערותא דלעילא', שע"י התעוררות עבודת האדם מלמטה גורמים להתעוררות והמשכה מלמעלה בהתאם לעבודה זו.

ולכן, גם בענייננו, בחינת 'משפט' זה למעלה – שלא יומשך מבחינת אין סוף ב"ה עצמו (בחינת 'רחמים רבים') אל הקליפות – באה ע"י התעוררות ועבודת האדם מלמטה בבחינת 'משפט' בנפשו פנימה.

וענין משפט זה בנפש האדם הוא – "שידקדק האדם בנפשו שלא יסתפק רק במה שצריך מן ההכרח לחיי גופו, ולא בבחינת המותרות, שהוא נגד הצדקה" (מאה"א), והיינו, לשפוט את עצמו שכל המותרות שלו יתן לצדקה, במקום לפנק ולעדן את עצמו בממון זה.

[מבאר ענין זה (משפט בנפשו על מותרות נגד הצדקה) בפרטיות יותר:]

כי הנה, אמרו רז"ל (ראה ב"מ סב, א)**: 'חייך קודמין לחיי חבירך', ודוקא חייך ממש, כמשל הקיתון של מים שאם ישתו שניהם ימותו כו', כדאיתא בגמרא** (ב"מ שם)**. מה שאין כן המותרות שלך אינן קודמין לחיי חבירך, שאינו בדין שיפנק האדם את נפשו בתפנוקי עלמא, וחבירו ימות ברעב ח"ו.**

וענין זה שיש להסתפק במה שמוכרח לו לחיי גופו בלבד ולתת את כל המותרות לצדקה, הוא "כענין שאמרו רז"ל: 'חייך קודמין לחיי חבירך' – כמו שנים שהיו מהלכין בדרך ואין לו אלא קיתון אחד של מים, שאם ישתו שניהם, ימותו כו', שזהו דוקא בחיי גופו בלבד, הוא שקדם לחיי חבירו ['חייך' דייקא].

"אבל בבחינת המותרות, בודאי חיי חבירך קודמין לבחינת מותרות כתענוגים שיתענג, כי ודאי אינו בדין שיפנק האדם נפשו במותרות, וחבירו ימות ברעב, ולא יהא חיי חבירו חשובים יותר מתפנוקי עלמא – הם המותרות שיפנק האדם בהם, כמו לבושי כסף והיכלות ופלטרין כו'" (מאה"א).

והיינו, "דדוקא בענין חיי עצמו שצריך לחיות נפשו בלבד, הוא שקודם לחיי חבירו ואין בזה דין הצדקה שימות הוא ברעב או בצמא ויחיה לחבירו, אבל בבחינת המותרות על חיי נפשו, כגון שיאכל לשובע או שיתענג במעדנים בבשר ויין ובבגדי כבוד ובפיזור הון על כסף וזהב ומרגליות וכלי יקר ובנין היכלות ופלטרין ולהתגדל בהרחבה, על זה ודאי עיקר דין הצדקה, שיניח כל המותרות על חיי נפשו ויתן לעניים להחיות רוח שפלים בלחם ולבוש, כי ודאי הרי חיי נפש חבירו קודם לבחינת הוצאות המותרות שמוציא על עצמו בניו.

"וא"כ, צריך אדם לבא בדקדוק וחשבון ומשפט על כל מה שמוציא הוצאה יתירה על חיי נפשו המצומצם, שזהו חלק העניים הצריכים לפיקוח נפשם להחיותם, ואין זה שלו כלל, וצריך ליתן הכל לצדקה . . . אבל זה ודאי אינו בדין על כל פנים שיהיה האדם מתענג בתענוג אכילה ושתיה ולבוש יקר ובית גדול ופיזור רב על מותרות כמרגליות וקישוטי היכלות ופלטרים ולהתעדן בתפנוקי עלמא, וחבירו ימות ברעב, ולא יהיה חיי חבירו יקרים וחשובים בעיניו יותר מתענוגים הגשמיים שיתענג בהם להרחיב לבו. וכאשר יתבונן האדם וירגיש בחיי נפשות העניים, הרי ודאי ידקדק על עצמו במדת הדין ומשפט בנפשו היטב הדק, שלא יסתפק ויוציא רק על מה שצריך מן ההכרח לחיי גופו ובני ביתו בצמצום, ולא יוציא בחינת מותרות כלל, רק מה שיוותר על סיפוק צרכיו יתן לצדקה להחיות רוח שפלים, שהוא פיקוח נפשות, או לדבר מצוה רבה כהספקת תלמידי חכמים, והוצאת בניו לתלמוד תורה ומצות פדיון שבויים, ועל מצות הכנסת כלה וכהאי גוונא" (תו"ח).

ובזה מובן מדוע נאמר 'לעשות צדקה ומשפט' יחד, שמזה משמע שהם ענין אחד (אף שלפי פשוטו הם שני הפכים): שכן, "צדקה זו היא באה במקום השפעת המותרות, וזהו עיקר מצות הצדקה שתלויה במניעת המותרות, דמי שמתנהג בגדולות להוציא על מותרות – **גוזל** בזה חיי העניים שהי' נותן כל זה לצדקה. ומי שממעט המותרות ונותן לצדקה, זהו שנק' 'בעל צדקה', כידוע. ונמצא שעיקר בחינת הצדקה תלוי בבחינת משפט, שהוא הדקדוק על עצמו לספק את עצמו בצמצום כדי הצריך לחיותו בלבד, שנקרא 'משפט', כמו 'יכלכל דבריו במשפט', וא"כ, ה'משפט' ו'צדקה' הכל **אחד**[37]" (תו"ח).

---

37) "ועל הרוב סיבת ריבוי המותרות באה מצד בחי' הרוממות וההתנשאות שמתנהג בגדולו' והרחבה ע"כ אין הפיזור תופס מקום כלל ומשפיע גם למי שאינו ראוי כראוי ומוציא הוצאות על מותרות התענוגי' כנ"ל, אבל מי שהוא במדת השפלות והענוה יכלכל עצמו במשפט בצמצום ומניח המותרות להחיות חיי שפלי' ולכל דבר מצוה וקדושה ולא ישפיע במקום שאינו נצרך עד שידקדק בשיעור וחשבון על כל דבר כו'" (תו"ח).

ועל ידי 'משפט' זה שעושה האדם שלא לתת ניקה וחיות מותרות הנוף [לתת כל המותרות שלו לצדקה, ולא לתענוג עצמו]**, גורם למעלה בחינת 'משפט' – שלא יומשך חיות המותרות, שהן החיצונים וסטרא אחרא**[38].

והיות אשר 'באתערותא דלתתא – אתערותא דלעילא', לכך "כאשר ידקדק בזה ולא יסתפק במותרות רק לצדקה להחיות רוח שפלים כו', בזה יתעורר אתערותא דלעילא גם כן על דרך הזה ממש, דהיינו, שלא ילך אור השפע למעלה רק למי שצריך, והוא לסטרא דקדושה ולא למותרות . . והוא רק על ידי מדת משפט שעושה האדם בנפשו, שלא ליתן מותרות חיים לגופו, גורם למעלה בחינת משפט – שלא יומשך חיות ויניקות מותרות להחיצונים'" (מאה"א).

וזהו שמשבחים ומברכים את ה' (תפלת שמו"ע) **"אוהב צדקה ומשפט":**

וזהו שמברכים בשמונה עשרה – ברוך אתה ה' מלך אוהב צדקה ומשפט', שאינו אומר בחינת 'צדקה' בלבד אלא מוסיף גם 'משפט', ו"הכל מטעם הנ"ל, בכדי שלא יתעורר אתערותא דלעילא לבחינת המותרות, אלא רק להחיות רוח שפלים במקום מותרות" (מאה"א). כי ע"י צדקה מתעוררת בחינת 'רחמים רבים' שלמעלה, שהוא בלי גבול ואינו מבחין בין קדושה לקליפה, ולכן צ"ל גם בחינת 'משפט' בצדקה זו, לשפוט ולדקדק עם עצמו לתת את כל המותרות שלו לצדקה, שבזה גורם שגם למעלה הארה עליונה זו לא תלך אל מקום הקליפות והסטרא אחרא, כי אם אל הקדושה.

והנה, גם שאר מצות התורה נקראות בשם 'צדקה' על דרך זה.

על דרך המבואר לעיל במצות צדקה, שעל ידי שהאדם נותן צדקה להחיות רוח שפלים למטה, גורם שגם למעלה יומשך מרחמים רבים שלמעלה מהשתלשלות שיומשך אוא"ס ב"ה בתורה ומצות וכדי להחיות כל העולמות – כמו כן הוא בשאר כל מצות התורה, שגם הם נקראים 'צדקה' על שם ענין זה, שגורמים להמשכה מאור אין סוף ב"ה למטה ע"י שמעוררים 'רחמים רבים' מלעמלה.

כלומר: "הגם שמצות הצדקה להחיות רוח שפלים כו' שקולה כנגד כל המצות, ועל כן כללות כל המצות נקראו בשם 'צדקה', כמ"ש . . 'וצדקה תהיה לנו כי נשמור [לעשות את כל דברי התורה הזאת]' כו' [הרי שמקשר ענין ה'צדקה' ל'כל דברי התורה הזאת'], אבל גם כל מצוה ומצוה בפרט נקראת גם כן בשם 'צדקה'" (מאה"א). וטעם הדבר משום שפעולתו למעלה היא על דרך פעולת מצות הצדקה עצמה.

["והטעם לזה יובן בהקדים תחלה ענין המצות" (מאה"א):]

כי 'רמ"ח מצות עשה הם רמ"ח אברין דמלכא' (ראה ת"ז ת"ל (עד, סע"א))**, היינו, כמו על דרך משל האבר שמלובש בו חיות הנשמה, שמבלעדי החיות זה נשאר הגוף כאבן דומם – כך הנה, המצות הם בחינת 'אברין דמלכא', שמלובש בהם חיות ואור אין סוף ברוך הוא.**

בזוהר המצות מכונות 'אברין דמלכא' – אברים של המלך הקב"ה. "פירוש, על דרך משל אברי הגוף, שהחיות של הנפש מלובש בהן בתמידות, ועל ידי זה הן חיים וקיימים תמיד, ובלעדי החיות המלובש בהן היו נשארים כאבן דומם כו' – כך למעלה, בחינת המצות נק' בחינת 'אברים דמלכא' על דרך משל, והחיות המלובש בהן הוא בחינת אור אין סוף שנמשך בכל אבר בפרט" (מאה"א).

והיינו, ש"כך הוא ענין המצות, שהם בחינת 'כלים' לאורות העליונים, כמו אברי האדם לגבי אור וחיות הנפש, כמו על ידי מצות צדקה וחסד ביד, הוא בחינת הכלי לאור וחיות המלובש ביד, כך למעלה זהו בחינת כלי לחסד דאצילות להיות האור דחסד דאצילות מלובש בכלי, ונקרא 'דרועא ימינא' דקודשא בריך הוא כו', והוא בחינת הארת אור אין סוף שבעשר ספירות ד'אדם העליון' דאצילות" (תו"ח).

וכמו במצות תפילין, שע"י קיום מצות תפילין למטה, "מעורר למעלה גם כן התלבשות אור אין סוף בתפילין העליונים, כידוע, ד'הקב"ה מניח תפילין ומתעטף בציצית' כו', שהן הנקראות 'מצות **הוי**' . . ואין לאיברים הללו חיות

---

38) כי בדרך כלל הקליפות מקבלות מחיות חיצוניות בלבד, ענין המותרות ולא עיקר ופנימיות החיות, כנ"ל.

בלעדי בחינת אור אין סוף שמתלבש בהן להחיותם ולקיימם תמיד כו'" (מאה"א).

ולהיות נמשך חיות זה, הוא גם כן מחמת מדת 'טובו' ורחמנותו, כנזכר לעיל, על ידי 'אתערותא דלתתא' בקיום מעשה המצות בפועל ממש.

כאמור לעיל, כדי לגרום להמשכת אור אין סוף ב"ה למטה, זהו רק ע"י התעוררות 'טובו' ורחמנותו יתברך העליונים, שמאחר שמדובר בירידה גדולה ביותר, מאין סוף ב"ה הבלי גבול למטה בעולמות מוגבלים, לכך נדרשת רחמנות גדולה מאד לרדת כל כך למטה ולהחיות רוח שפלים שהם באין ערוך למטה ממנו.

וכמו כן כאן, שכדי להיות המשכת חיות זו מאוא"ס ב"ה בתוך 'אברים דמלכא' – כלים מוגבלים ומוגדרים של הספירות דאצילות – יש צורך בהתעוררות רחמנות בלתי מוגבלת. והתעוררות זו נעשית בכח 'אתערותא דלתתא' – התעוררות ועבודת האדם מלמטה בקיום מעשה מצות בפועל ממש. "ולכך נקראות כל המצות בשם 'צדקה' – להיות כי מעוררים למעלה המשכות אור אין סוף ב'רמ"ח אברים דמלכא', שהוא בחינת צדקה וחסד בכלל" (מאה"א).

כמו תפלין, לכתוב על קלף של בהמה פרשיות ואזכרות, שעל ידי זה ממשיך בהם קדושה עליונה מאור אין סוף ברוך הוא להיות כנשמה לגוף המצות.

"וענין המצות איך שהם בחינת 'אברים' למעלה – הנה, על דרך דוגמא במצות תפילין כשנכתבין על גבי קלף בהמה טהורה כו', אזי באזכרות דשם הוי' שבפרשיות נמשך אור חכמה עליונה ושורה בפרשה 'קדש' כו', כך המצוה זו מעורר למעלה גם כן התלבשות אור אין סוף בתפילין העליונים" (מאה"א).

והיא בחינת מדת הרחמים, להחיות ל'מאן דלית ליה מגרמיה וכו' [כלום][39] (כנ"ל).

וזהו שכתוב (דברים לב, מו) **"לעשות את כל דברי התורה הזאת", "ושמרתם ועשיתם אותם"** (ויקרא כ, לז)**, 'אַתֶּם' כתיב** (ויקרא רבה פל"ה, ז)**, כמ"ש במקום אחר** (לקו"ת תצא מ, ג).

ועל פי זה שהאדם שהאדם למטה מקיים מצות הרי הוא פועל שלמעלה יומשך מאור אין סוף ב"ה למטה להתלבש ב'אברים דמלכא' – ספירות דאצילות – להיות כנשמה ל'גוף' וכלי הספירה, הרי מזה עולה אשר האדם הוא העושה את המצוה למצוה, כי בלעדי חיות זו אין למצות העליונות חיות וקיום כלל, ורק על ידי עשייתו את המצות נמשכת חיות זו להחיות המצות העליונות.

וזהו פירוש הכתוב 'לעשות את כל דברי התורה הזאת', 'לעשות' דייקא (ולא 'לקיים' או 'לשמור' וכד'), כי, כאמור, ע"י שהאדם מקיים את המצוה למטה ה"ה 'עושה' את המצוה למצוה – שתומשך בהמצות העליונות הארה מאוא"ס ב"ה. וזהו גם פירוש הכתוב 'ושמרתם ועשיתם אֹתָם', "'אתם' כתיב חסר וי"ו, ואמרו רז"ל: 'אל תקרי 'אותם' אלא 'אַתֶּם', מעלה עליהם הכתוב כאילו עשאוני" (לקו"ת דרושים לר"ה סא, א), "שהאדם עושה אותן למצות" (לקו"ת תצא מ, ג).

ולכן, נקרא המקיים התורה והמצות בשם 'צדיק':

ומטעם זה אשר ע"י קיום המצות גורמים להמשכת 'חסדו' ורחמנותו ית' להיות המשכת אוא"ס ב"ה ב'אברים דמלכא', נקרא המקיים תורה ומצות בשם 'צדיק' דוקא, "ולא בשם אחר" (מאה"א). וכמ"ש 'ועמך כולם צדיקים', שכל ישראל נקראים 'צדיקים' "מפני שאי אפשר שלא יקיים אחד מישראל אחת מן המצות, כמצות קריאת שמע ותפילין ומצות מילה יש בכל אחד ואחד מישראל" (תו"ח).

ומעלת צדיק היא מעלה רבה מאד, ששיבחו הכתוב (משלי י, כה) **"וצדיק יסוד עולם"**[40]**, ואמרו רבותינו ז"ל** (ראה יומא לח, ב)**: 'ראה בצדיקים כו'** [שהם מועטים]**, עמד ושתלן כו'** [בכל דור ודור]**'.**

"שצדיקים מועטים המה ומופלגים בשבח, כמאמרם: 'בראת צדיקים' כו'" (מאה"א).

---

39) ראה זהר בראשית לג, ב. תולדות קלה, סע"ב. ויחי רלו, ב. רמט, ב. ויקהל רטו, א. בחוקותי קיג, ב. מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שפג.

40) "כמו היסוד לבנין, כך כל בנין שפע העולמות תלוי בבחינת צדיק דוקא, שעושה הצדקה בכל עת להשפיע לדלים ביתר מכפי המדה" (תו"ח).

ולכאורה לשון 'צדיק' הוא שהוא צדיק בדינו, ואינו עושה עול לבריות, ואין זו מעלה גדולה כל כך!

לכאורה לשון 'צדיק' הוא על שם שהוא צדיק בדינו "שאינו עושה עול וגזל לבד ונקרא 'צדיק'", אך, "אין בזה מעלה יתירה כל כך, ולמה יקרא מפני זה 'יסוד עולם'" (תו"ח)?

אלא עיקר שם 'צדיק' על שם שהוא בעל צדקה, שהוא המשפיע צדקה וחסד במדת 'טובו' ורחמנותו, להחיות את המצות על ידי קיומם במעשה בפועל ממש, ולהמשיך להם חיות ואור אין סוף ברוך הוא בנשמה לנוף, כנזכר לעיל:

אלא עיקר שם 'צדיק הוא "לפי שהוא בעל צדקה . . דהיינו, להמשיך אור אין סוף ב'רמ"ח אברים דמלכא' במדת הטוב והרחמים העליונים, כנ"ל, ולהחיות את המצות הנקראות 'אברים' כו'. ולפי שההשפעה למעלה על ידי קיום המצות באה [על ידי אדם המקיים את המצוה], נקרא 'צדיק', כלומר: בעל צדקה, מפני שהוא המשפיע את הצדקה והחסד" (מאה"א). היינו, "לפי שהשפעה והמשכה זו למעלה באה ע"י קיום המצות למטה דוקא . . על כן נקרא המקיים כל המצות בשם 'צדיק', שנקרא 'בעל צדקה וחסד, לפי שהוא המשפיע לבחינת צדקה וחסד העליון, להמשיך תוספות גילוי אור אין סוף ב'רמ"ח אברים דמלכא' במדת הטוב והרחמים שבעצמות המאציל" (תו"ח).

וזהו תכלית ירידת הנשמה לעולם הזה:

על פי כל הנ"ל בביאור ענין מעלת ההמשכה האלקית הנמשכת ע"י קיום תורה ומצות למטה, יתורץ הקושיא דלעיל "בענין ירידת הנשמה האלקית בגוף גשמי בעולם הזה, שירידה זו לצורך עלייה, שתעלה למעלה ממקור חוצבה הראשון גם בנשמות גבוהות כנשמת משה והאבות וכהאי גוונא" (תו"ח).

כי בירידה זו, אף שהיא ירידה גדולה בבחינת דחילו ורחימו (כנ"ל בתחלת המאמר)**, אף על פי כן, גדלה מעלתה – שנעשית בחינת 'בעל תשובה' אחרי ירידתה לעולם הזה, שצריכה לשוב כו'** [למקורה ושרשה]**, כמ"ש במקום אחר** (לקו"ת בלק עג, סע"א)**, ו'במקום שבעלי תשובה עומדים, אין צדיק גמור כו'** [יכול לעמוד] (ברכות לד, ב[41])**.**

כי בחינת 'רחמים רבים' שלמעלה מעלה, הוא המתגלה בבחינת 'בעל תשובה' – דהיינו, אחר ירידת הנשמה לעולם הזה, שאז הרחמנות גדולה מאד דוקא (מה שאין כן קודם בואה, היא בבחינת צדיק גמור).

כאמור לעיל, בחינת 'רחמים רבים' היא אור אין סוף ב"ה עצמו שלמעלה לגמרי מהגבלה וכל השתלשלות העולמות.

והנה, קודם ירידת הנשמה למטה, למרות אשר היתה עומדת לפני ה' באהבה ויראה גדולות ובדביקות תמידית, וזו מדריגה גבוהה מאד – מכל מקום, במדריגה זו אין הנשמה מעוררת בחינת 'רחמים רבים' העליונים, כי להיותה במדריגה נעלית מאד עד שאלקותו ית' הוא בהתגלות אצלה, "לא היתה עליה התעוררות 'רחמים רבים' הנ"ל כל כך" (תו"ח). ובחינת 'רחמים רבים' הוא למעלה באין ערוך מהגילוי האלקי שהאיר אל הנשמה קודם ירידתה למטה, כי גם גילוי נעלה זה הי' בערך השגת הנשמה המוגבלת, ואילו 'רחמים רבים' הוא גילוי אין סוף ב"ה עצמו שלמעלה לגמרי מהגבלה, למעלה גם מהעולמות העליונים ביותר, שכולם בגדר הגבול.

והנה, הדרך היחידה בה הנשמה יכולה להגיע לגילוי בחינת 'רחמים רבים' היא ע"י ירידתה למטה, כי בהיות הנשמה למעלה היתה בדביקות תמידית עם ה' והי' מרגיש קירוב לאלקות באופן גלוי, ולכן אין רחמנות על זה. כי ענין הרחמנות היא מן הגבוה על הנמוך, ואילו הנשמה למעלה היא בבחינת 'קירוב' לאלקות, ואין על זה רחמנות כל כך. משא"כ בירידת הנשמה למטה התרחקה מאד מגילוי אלקות, כי נתלבשה בגוף גשמי וחומרי שמחשיך על אלקות ועל אור הנשמה. ומחמת ירידה גדולה זו, ניתן להתמרמר ביותר בהיות האדם מכיר גודל מעלתו קודם ירידת נשמתו למטה, וגודל שפלותו ע"י ירידה זו, שבזה מעורר 'רחמים רבים' של הקב"ה על נשמתו שירדה כל כך למטה.

---

41) ראה הערת הרבי בספר המאמרים תש"ט ע' 183.

והתעוררות רחמנות זו על נפשו בצעקתו אל ה׳ במר נפשו על גודל ועוצם יריתו ״נקרא ׳תשובה׳, שישוב אל ה׳ בכל לבו, וכתיב ׳וישוב אל ה׳ וירחמה״ו׳ – שמעורר בחינת ׳רחמים רבים׳ העליונים שבמהותו ועצמותו יתברך ממש״ (תו״ח). שעל ידי שמתעורר במרירות עצומה על יריתו, האדם ׳שב׳ אל ה׳ עם כל לבבו, ונקרא ׳בעל תשובה׳, ו׳השבה׳ תתכן רק ביריתת הנשמה למטה בגלל גודל ריחוקה מאור ה׳, שאז צריכה ׳לשוב׳ למעלה.

וזהו עומק הביאור במאמר רז״ל ׳במקום שבעלי תשובה עומדים, אין צדיק גמור יכול לעמוד שם׳, שלפי פשוטו הביאור הוא, ״דגדול כוחן של בעלי תשובה שאין בריה יכולה לעמוד במחיצתם״ (רש״י סנהדרין צט, א ד״ה צדיקים), מפני שבעלי תשובה טעמו טעם החטא ופירשו ממנו וכבשו את יצרם, ונמצא שכובשים את יצרם יותר מהצדיקים הגמורים (ע״פ רמב״ם הל׳ תשובה ז, ד).

אך, לפי פנימיות הדברים הפירוש הוא, ש׳בעל תשובה׳ ניתן לקרוא לכל נשמה בהיותה למטה, שאז יכולה ׳לשוב׳ לשרשה ומקורה ממנו נתרחקה. ועל ידי עבודה זו של ׳תשובה׳ – להתמרמר בנפשו מחמת גודל יריתת נשמתו, ולעורר רחמים רבים מאין סוף ב״ה עצמו, הרי הנשמה ׳עומדת׳ ב׳מקום׳ ומדריגה נעלית מאד, כי נמשכה עליה מעצמותו ית׳ ממש, שזהו ׳מקום׳ שאין ׳צדיק גמור׳ – היינו נשמה בהיותה למעלה – יכול להגיע לשם, כי אין על הנשמה למעלה רחמנות, כנ״ל.

״ואם כן, אין עיקר הרחמנות אלא ביריתת הנשמה בעולם הזה בגוף, מפני שאז הרחמנות עליה גדולה מאוד, משא״כ קודם בואה לעולם הזה שהוא בבחינת צדיק גמור בדחילו ורחימו, כנ״ל״ (מאה״א).

ולכן, אמרו רז״ל (ברכות ל, ב)**: ׳אין עומדים להתפלל אלא מתוך כובד ראש׳, ופירש רש״י: ״הכנעה״. דהיינו, לעורר ׳רחמים רבים׳ על ניצוץ אלהות כו׳** [שבקרבו, שירד כל כך למטה]**, שעל ידי זה מעורר ׳רחמים רבים׳ למעלה ממקור הרחמים**[42]**, ולהמשיך בחינת ׳חנון ורחום׳ להיות גילוי ׳הוי״**[43] **בעסק התורה והמצות** [שיעסוק בהם אחרי התפלה (׳מבית הכנסת לבית המדרש׳)]**, ולהיות אור אין סוף בתוכה כו׳** [-בתוך התורה].

ע״פ הנ״ל – שע״י התעוררות האדם במרירות גדולה על יריתת נשמתו למטה, פועל המשכת ׳רחמים רבים׳ מלמעלה, שזו מעלה גדולה יותר אפילו מהאהבה והיראה שהיו להנשמה קודם יריתתה – יבואר הפירוש הפנימי במאמר רז״ל: ׳אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש׳, ופרש״י ׳כובד ראש׳ היינו ׳הכנעה׳ ושפלות כלפי ה׳.

וצריך להבין, מהו הטעם להכנה זו, לכאורה די להתפלל בכוונה, ומנין שצריך להכין את דעתו להתפלל מתוך כובד ראש דוקא (תוספות ר׳ יהודה החסיד)? ואדרבה, אולי צריך להתפלל מתוך שמחה, כמ״ש (תהלים ק, ב): ׳עבדו את ה׳ בשמחה׳ (מעין הברכות מובא בעץ יוסף).

אלא הביאור הפנימי הוא:

כאמור לעיל, המצות העליונות נקראות ׳אברים דמלכא׳, ובלעדי המשכת החיות מאוא״ס ב״ה בהן אין להן קיום וחיות כלל, כגוף בלא נשמה. וכדי לפעול המשכה זו זהו ע״י התעוררות רחמים רבים העליונים, מדת ׳טובו׳ וחסדו ית׳, שרחמנות זו מאפשרת הירידה מבלי גבול להתלבש בכלים מוגבלים של המצות.

ולעיל נתבאר אשר ע״י קיום המצות מעוררים רחמנות זו כדי לגרום להמשכת אוא״ס ב״ה במצות, אך, כאן מוסיף אשר באמת יש צורך בדבר נוסף לפעולת המשכה זו, והוא ענין ההכנעה והשפלות מצד האדם, שהאדם מכיר בגודל יריתת נשמתו (ענין ׳כובד ראש׳), ומכך מבקש ׳רחמים רבים׳ העליונים על נפשו, שבזה מעוררים בחינת ׳רחמים רבים׳ שלמעלה מהשתלשלות שבכוחה לגרום להמשכת אוא״ס ב״ה למטה בתוך התורה ומצות שאנו מקיימים (כמבואר לעיל בענין ׳ועשיתם אתם׳, שאתם העושים את התורה ומצות לתורה ומצות ע״י המשכת אוא״ס ב״ה בהם).

וזהו ענין עצת חז״ל שקודם התפלה צריכים להתעורר ב׳כובד ראש׳, היינו ׳הכנעה׳ ומרירות על גודל יריתת נשמתו שירדה מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, ועל ידי זה יעורר בחינת ׳רחמים רבים׳ המאפשרת המשכת אוא״ס ב״ה למטה

---

42) היינו, המקור של כל מדות הרחמים – בחינת הרחמים שלמעלה מהשתלשלות (בניגוד לבחינה האחרת ברחמנותו ית׳ שהיא אחת המדות שבסדר השתלשלות העולמות, כנ״ל).

43) כמבואר לעיל בביאור הטעם מדוע נאמר ׳חנון ורחום׳ ורק אחר כך ׳הוי״.

בתוך תורה ומצות בהם האדם יעסוק אחרי התפלה, כידוע אשר ׳מבית הכנסת לבית המדרש׳. היינו, שעצה זו היא הכנה להיות התלבשות אוא״ס ב״ה בתוך התורה ומצות של כל היום. ועצה זו שייכת במיוחד לזמן עמידת האדם לתפלה, שאז בלאו הכי על האדם להכין את עצמו לעמוד לפני ה׳, שזהו על ידי שיחשוב מרוממות הא-ל ו**שפלות האדם**[44] (ראה שו״ע או״ח סצ״ח).

ולכן, ירידה זו דוקא היא צורך עלייה:

״ולזה הטעם הירידה של הנשמה בעולם הזה היא לצורך עלי׳, כדי שתבוא בירידה שלה לכלל רחמנות ותעורר ׳רחמים רבים׳ העליונים, שהיא עלי׳ גדולה, והרי לא היתה אלא מסיבת הירידה״ (מאה״א). ״משא״כ קודם בואה לגוף בעולם הזה, לא היתה עליה התעוררות ׳רחמים רבים׳ הנ״ל כל כך, להיותה בבחינת צדיק גמור באהבה ויראה בדביקות אמיתית. וזהו טעם ענין ירידה זו לצורך עלי׳ דוקא, והוא: מה שתעלה הנשמה ע״י תשובה בהתעוררות ׳רחמים רבים׳ הנ״ל, למעלה הרבה יותר ממקור חוצבה, דהיינו בבחינת ׳רחמים רבים׳ **דעצמות האין סוף**״ (תו״ח).

[ע״פ כל הנ״ל בביאור ענין התעוררות ׳רחמים רבים׳, שהוא השורש לחיות כל סדר השתלשלות ולחיות ׳אברים דמלכא׳, ואשר המשכה נעלית זו פעלה ענין קי״ס – הפיכת הים ליבשה, ומכיון שהמשכה זו היא למעלה מכל גדרי סדר השתלשלות, יש צורך לבחינת ׳משפט׳ שלא ילך השפע הגדול הזה לקליפות – חוזר לבאר הפסוק מתחלת המאמר:]

וזהו ״אשירה להוי׳ כי נאה גאה״:

על פי הנ״ל שגילוי בחינת ׳הוי״ מאתו יתברך נעשה ע״י התעוררות ׳רחמים רבים׳ שלמעלה מסדר השתלשלות, יבואר הפירוש הפנימי ב׳אשירה להוי׳ כי גאה גאה׳.

[תחילה יבאר ענין השירה – ׳אשירה (להוי)׳:]

כי ענין שירה הוא התעוררות בחינת שמחה, דהיינו, בחינת גילוי. כי עצבות ומרה שחורה היא קמיטת וּכְוִיצַת החיות, והשמחה היא גילוי והתפשטות החיות, כמו ׳צהבו פניו כו׳ (חולין ז, ב) [של רבי[45]]׳.

״פירוש ׳אשירה׳:

הנה, ענין השיר מעורר בחינת השמחה, כידוע, והשמחה גורמת בחינת התפשטות וגילוי האור והחיות מהנפש בכל האברים. שהרי העצבות [שהוא היפך השמחה] גורמת בחינת כיווץ בלב, היפך התפשטות, ובהכרח לומר שהשמחה עושה התפשטות בלב, וממילא מתגלה ומתפשט החיות גם בכל האברים (וכידוע במעשה דרבי יוחנן בן זכאי באספסינוס[46] כו׳ (גיטין נו, ב)). וכמו שנראה בעת שמחתו של אדם שיאירו פניו מרוב אורה, והוא בחינת התגלות החיות בבחינת התפשטות יתירה, וכענין ׳צהבו פניו של רבי׳״ (מאה״א).

[וכעת יבאר ענין ׳אשירה **להוי**״, מה הקשר בין שירה זו לבחינת שם הוי׳:]

וגילוי זה הוא להיות גילוי בחינת ׳הוי״ מאור אין סוף ברוך הוא ה׳סובב כל עלמין׳, ׳אדון הנפלאות׳ כו׳ (כנ״ל).

וכמו שבגשמיות השמחה גורמת לגילוי והתפשטות החיות, כך גם למעלה, ״בהיות שגם למעלה נאמר ׳ישמח הוי׳ במעשיו׳ וכיוצא, הרי יש בחינת שמחה גם כן למעלה באלקות. ואם כן, יש בודאי בחינת התפשטות וגילוי אור ביותר על ידי בחינת שמחה העליונה שבעצמות אור אין סוף ב״ה.

״וזהו מה שאמר ׳אשירה להוי׳, פירוש, ׳אשירה להוי׳ בשיר למטה כדי לעורר בחינת שמחה העליונה בעצמות אור אין סוף ב״ה, ואזי ממילא יהיה בחינת התפשטות יתירה לבוא מן ההעלם לידי גילוי כו׳. והיינו, ׳אשירה׳ לשם ׳הוי״ שיהא מתגלה שם הוי׳ בתוספות גילוי מן ההעלם כו׳״ (מאה״א).

---

44) בתו״ח כאן מבאר ענין עצה זו באופן אחר, וז״ל שם: ״אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש׳ דוקא, שהוא גודל עוצם ההכנעה והשפלות מחמת הריחוק העצום מאשר ירדה הנשמה ונתלבשה בחומר תאוות הגופניי״, שעי״ז יעורר ׳רחמים רבים׳ על נפשו, ו[עי״ז] יוכל לעלות בעליות הסולם דתפלה באהבה ויראה שלימה, כמ״ש ׳מי יעלה בהר ה״ כו׳. וזהו דין המשנה בגזירה שוה לכל נפש – גם לצדיק כמו לחוטא – שלא יוכל גם הצדיק להתפלל לפני ה׳ בקירוב כי אם ע״י ׳כובד ראש׳ דוקא בתחלה״.

45) ׳צהבו פניו׳ – האירו פניו מרוב שמחתו, כי הזמין ר׳ פינחס לסעוד אצלו והוא הסכים, ולא היה רגיל ליהנות משל אחרים, ולכן רבי שמח מאד.

46) שנתדשנו אבריו משמחת הבשורה הטובה (ע״פ רש״י שם), ולא היה יכול לנעול את מנעליו. הרי שרגש השמחה גורם להתפשטות חיות הנפש עד שבא לידי ביטוי גם בגופו הגשמי.

וזהו כמבואר לעיל, שהמשכת בחינת שם הוי', שקאי על החיות האלקית המוגלבת והמצומצמת שבערך העולמות, היא ע"י התעוררות אין סוף ב"ה הסובב כל עלמין תחלה, וכמרומז בכתוב 'חנון ורחום הוי'', שתחלה צ"ל 'חנון ורחום' – גילוי בחינת 'רחמים רבים' היינו אין סוף ב"ה עצמו, ועי"ז יכול להיות 'הוי'' – המשכת החיות האלקית שבערך העולמות.

[יבאר מה שנאמר אחרי זה 'כי גאה גאה', שהוא כמו נתינת טעם – כיצד יכול להיות ענין 'אשירה להוי'' – גילוי בחינת הוי' מאור אין סוף ב"ה, זהו 'כי גאה גאה' – על ידי גילוי בחינת 'גאה גאה', כפי שממשיך:]

ולהיות בחינת 'הוי'' – יו"ד חכמה כו' [ה"א – בינה, וי"ו – מדות, ה"א אחרונה – מלכות] (כנ"ל), **הוא על ידי המשכת גילוי "כי גאה גאה".**

כדי שאורו ית' ירד למטה כדי להתלבש בסדר השתלשלות העולמות (הנרמז באותיות שם הוי'), זהו 'כי גאה גאה' – על ידי המשכת גילוי בחינת 'גאה גאה', כפי שממשיך.

[מבאר משמעות כפל הלשון 'גאה גאה' שבאמת מדבר על ב' בחינות שונות באלקות:]

'גיאות' – היא בחינת 'נפלאות' ('עלמין סתימין' כנ"ל), **ו'גאה גאה' – הוא בחינת 'אדון הנפלאות'** (אין סוף ב"ה ה'סובב כל עלמין'), **דהיינו, שיהא גילוי המשכת 'חסדו' ו'טובו' של מעלה מעלה, בחינת 'רחמים רבים' שלפני אצילות** (כנ"ל).

מבואר לעיל, שיש בחינת 'נפלאות' לשון ריחוק והעלם ('כי יפלא ממך'), ויש בחינת 'אדון הנפלאות' – שהוא ה'אדון' שלמעלה מבחינת 'נפלאות'. ובחינת 'נפלאות' קאי על ה'עלמין סתימין' שלמעלה מהשגת ותפיסת העולמות התחתונים, ואילו 'אדון הנפלאות' שלמעלה מזה קאי על אין סוף ב"ה עצמו הסובב כל עלמין, בחינת 'רחמים רבים' הנ"ל שלמעלה מגדר השתלשלות.

וכדי להיות המשכת האור של שם הוי' למטה בגילוי, יש צורך בהתעוררות בחינת 'גאה גאה', 'רחמים רבים', שבזה נפעל הירידה העצומה לבוא מן הבלי גבול האין סופי אל הגבול של העולמות, להתלבש בהם להחיותם, כמבואר לעיל בארוכה.

[ולפי זה יבאר המשך הפסוקים, שעל ידי ענין 'אשירה להוי' כי גאה גאה' – גילוי המשכת 'רחמים רבים' שלמעלה מהשתלשלות העולמות, נעשה ענין 'סוס ורוכבו רמה בים':]

שבבחינה זו "סום ורוכבו רמה בים", שגילוי בחינה זו היא למעלה מעלה מבחינת 'סום ורוכבו', שהם בחינת צירופי אותיות הדיבור ('סוס') **שבדחילו ורחימו** ('רוכבו'), **כנזכר לעיל, כמו שגם הסום, על דרך משל, אינו יכול לרוץ בים.**

"פירוש 'סוס ורוכבו':

היינו, צירופי אותיות הדיבור, שנקראים 'סוסים' כנ"ל, ו'רוכבו', היינו בחינת הכוונות שיש בדיבור שמדבר בדחילו ורחימו וכיוצא.

"ואמר שגם הסוס עם הרוכב 'רמה בים' כשהפך ים ליבשה, מפני שבשעה שהפך ים ליבשה, הרי נהפך מן ההעלם לגילוי שלא כסדר ההשתלשלות כנ"ל, הרי מוכרח שהיתה אז ההארה מבחינת עצמות אור אין סוף ב"ה שנקרא 'אדון הנפלאות', כנ"ל, שגילוי בחינה זו הוא למעלה הרבה מבחינת 'סוס' ו'רוכבו' הנ"ל, לפי שאין 'סוס' ו'רוכבו' מגיעים לשם כלל, אלא הם מתבטלים שם ממציאותם, להיותו גבוה ומובדל מכל עיקר ההשתלשלות.

"והיינו, על דרך משל הסוס הגשמי שאיננו יכול לרוץ כלל בעברו בים כו'" (מאה"א).

ולכן, נאמר בקריעת ים סוף "ואתם תחרישון", "מה תצעק אלי וגו'" (שמות יד, יד. טו):

וזהו הטעם הפנימי לכך שבקי"ס נאמר 'ה' ילחם לכם ואתם תחרישון', וכן נאמר 'מה תצעק אלי, דבר אל בנ"י ויסעו', היינו שהיו בבחינת 'שתיקה' ללא כל דיבור ואותיות כלל. ולכאורה לפי פשוטו אינו מובן, שהרי אחד מעיקרי ויסודות האמונה הוא שכאשר ישראל נתונים בצרה, מצוה עליהם להתפלל לה' להושיעם מצרתם. ומדוע כאן אמר להם הקב"ה שלא להתפלל אלא לשתוק.

ולפי הפירוש הפנימי הדבר מובן, כפי שממשיך:

כי כדי שיהפך ה'ים' ל'יבשה' – דהיינו ד'עלמא דאתכסייא' תהיה בבחינת 'עלמא דאתגלייא', לשנות סדר ההשתלשלות – הוא על ידי ירידה גדולה ועצומה מלמעלה מעלה מסדר

ההשתלשלות, מבחינת אין סוף ברוך הוא ה׳סובב כל עלמין׳ ה׳שוה ומשוה כו״, ׳אדון הנפלאות׳, ו׳גאה גאה׳, עד שיהיה הכל בבחינת ביטול כו׳.

כמבואר לעיל, לגבי גילוי אין סוף ב״ה עצמו הסובב כל עלמין, כל הגדרים של סדר השתלשלות, כולל מעלה ומטה, אינם תופסים מקום כלל, אלא כולם בהשוואה גמורה לפניו. וכדי להיות ענין קי״ס שיהפך מבחינת ׳ים׳ ל׳יבשה׳ – מ׳עלמא דאתכסיא׳ ל׳עלמא דתגליא׳ – שזהו לשנות הגדרים של סדר השתלשלות, זהו רק ע״י גילוי בחינה עליונה זו שלגבה אין גדרים אלו תופסים מקום כלל.

ומאחר שבקי״ס הי׳ צריך להיות גילוי בחינה נעלית זו, לכך נאמר ׳ואתם תחרישין׳ ו׳מה תצעק אלי׳, שכל גדרי סדר השתלשלות התבטלו, וזהו ענין השתיקה המורה על ביטול המציאות האישית. וזהו כאמור לעיל ש׳סוס ורוכבו רמה בים׳, שלגבי גילוי זה כל בחינת האותיות נתבטל, שזהו ענין השתיקה שהי׳ אז.

ולכן, ׳רמה׳ יש בו שני פירושים[47]: (א) לשון התרוממות והעלאה; (ב) ולשון השלכה, שהוא מלמעלה למטה, כי היא בחינת גילוי אור אין סוף ברוך הוא ה׳סובב כל עלמין׳ ומעלה ומטה שוין.

מאחר שבקי״ס הי׳ גילוי בחינת ׳אדון הנפלאות׳, אור אין סוף ב״ה עצמו שלמעלה מהשתלשלות, שלגביו מעלה ומטה שווים ממש, לכן מה שנאמר ׳רמה בים׳ – ׳רמה׳ יש בו ב׳ פירושים המורים על ׳מעלה׳ (ל׳ רוממות **והעלאה**) ו׳מטה׳ (ל׳ השלכה **למטה**), כי לגבי גילוי זה שבקי״ס הרי מעלה ומטה הם בהשוואה גמורה. ולכן שני הפירושים אמת.

״וזהו ׳כי גאה גאה כו׳׳, ואין שם מעלה ומטה כלל, על כן ׳סוס ורוכבו רמה בים כו׳״ (מאה״א).

[ממשיך ומבאר המשך הפסוקים – ׳אזי וזמרת י״ה׳, ומה הקשר למה שנאמר קודם לזה. תחילה יבאר מדוע נאמר שם י״ה כאן, על מה זה רומז:]

ומשם נמשך "עזי וזמרת יה" – י"ה הם בחינת ׳עלמין סתימין׳.

על ידי גילוי בחינת ׳רחמים רבים׳ שלמעלה מהשתלשלות, נעשה ענין ׳עזי וזמרת י״ה׳, וי״ה מתייחס אל בחינת ׳עלמין סתימין׳ הנ״ל. וכמרומז בכתוב ׳הנסתרות לה׳ אלקינו, והנגלות לנו ולבנינו׳, ש׳הנסתרות לה״ מורה על אותיות י״ה שהם בבחינת ׳הנסתרות׳ – סתימין שלמעלה מגילוי, ו׳**והנ**גלות לנו׳, שמתחיל באותיות ו״ה, וזה קאי על ׳עלמין דאתגליין׳ שהם ׳נגלות לנו׳ – בגדר השגה וגילוי[48].

[מבאר ענין ׳וזמרת׳, ואיך זה קשור עם שם י״ה המורה על ׳עלמין סתימין׳:]

ו׳זמרת׳ – מלשון (ויקרא כה, ד) **"וכרמך לא תזמר"[49], שהוא לשון כריתה, וכמו** (ב״מ קיח, ב רש״י ד״ה חצב) **׳החוצב אבן מההר׳. וכך ׳נחצבו׳ אותיות י״ה** (׳עלמין סתימין׳) **מ׳אדון הנפלאות׳ ו׳גאה גאה׳, להיות בבחינת גילוי.**

׳זמרת׳ הוא מלשון כריתה וחציבה, ״כמו על דרך משל החוצב אבן אחת מן ההר הגדול, שקודם החציבה לא הי׳ במהות אבן בפני עצמה כלל, אלא כלול הי׳ ומתאחד עם ההר הגדול, רק אחר שנכרת ונצב מן ההר נעשה במהות אבן אחת גדול ונק׳ ׳אבן׳, ומחלקים אותו לחלקים – אבנים רבים לבנות מהם בנין בסדר הנחת האבנים זה על זה״ (תו״ח).

כמו כן, אותיות י״ה שקאי על ׳עלמין סתימין׳ כנ״ל, לפני האצלתם מאין סוף ב״ה עצמו לא היו במציאות כלל אלא היו כלולים ומאוחדים באין סוף ב״ה עצמו, בחינת ׳גאה גאה׳ ו׳אדון הנפלאות׳. ו׳זמרת י״ה׳ היינו ש״נצבו אותיות י״ה מ׳אדון הנפלאות׳ ו׳גאה גאה׳ להיות בבחינת גילוי אור מן ההעלם של עצמות אור האין סוף שלמעלה הרבה״ מהתחלקות עולמות פרטיים (מאה״א).

[מבאר משמעות ענין ׳עזי׳, שענין ׳וזמרת י״ה׳ – המשכת ׳עלמין סתימין׳ בגילוי למטה ב׳עלמין דאתגליין׳, בא ע״י בחינת ׳עזי׳:]

ו׳חציבה׳ זו, היא בבחינת ׳עזי׳ – בחינת ׳גבורות׳, להיות בחינת ׳אנת חכים׳ כו׳, שזהו ׳ענותנותו׳ (כנ״ל)**, ו׳הן הן גבורותיו׳** (יומא סט, ב) **וצמצומים כו׳.**

---

47) ראה רש״י כאן: ״**השליך**, וכן (דניאל ג) ׳ורמו לגו אתון נורא׳; ומדרש אגדה: כתוב אחד אומר ׳רמה׳, וכתוב אחד אומר ״ירה״, מלמד שהיו **עולין** לרום **ויורדין** לתהום, כמו (איוב לח) ׳מי ירה אבן פנתה׳ – מלמעלה למטה״.

48) ראה תו״ח כאן קפד, ד.

49) כפירוש רש״י על הכתוב ׳עזי וזמרת י״ה׳, ״דלא כתרגום אונקלוס שפירש: ׳וזמרתי׳ – ותושבחתי״ (תו״ח).

כדי שבחינת ׳עלמין סתימין׳ יומשך למטה בגילוי לצאת מהתכללותם באור אין סוף ב״ה עצמו, זהו רק ע״י גבורות וצמצומים, שזהו ענין ׳עזי׳ לשון עוז וגבורה, ״לפי שעל ידי בחנית גבורות וצמצומים דוקא הוא שנחשב חציבה וחקיקה הזאת דאותיות י״ה מן ההעלם לגילוי כו׳.

״והטעם מובן: להיות ידוע, דעצמות אור אין סוף ב״ה הוא פשוט בתכלית, וכדי שיקרא ׳חכים׳ באות יו״ד ו׳מבין׳ באות ה׳ כו׳, שהן אותיות י״ה – הוא צריך לבוא לבחינת צמצום גדול בעצמותו בתחלה, לפי שמצד עצמותו הוא מובדל בערך כו׳ [מכל גדר העולמות], וכמ״ש ׳ולאו מכל אינון מדות כלל׳. וזהו ׳עזי וזמרת י״ה׳, שמה שיהיה ׳זמרת י״ה, הוא על ידי ׳עזי׳ – בחינת גבורות״ (מאה״א).

[מבאר סיבה נוספת לצמצום זה הנרמז בתיבת ׳עזי׳, וזהו גם הרמז במה שנאמר עוד ׳ויהי לי לישועה׳ (ע״פ מאה״א):]

גם, צריך להיות בחינת צמצום שלא ילך השפע למותרות, כנ״ל (בענין ׳משפט׳).

היות שבחינת ׳אדון הנפלאות׳ הוא למעלה מהשתלשלות ולגביו אין חילוק בין מעלה ומטה, וטוב ורע וכו׳, לכך יש צורך בצמצום באור זה, שלא ילך שפעו אל הקליפות והסטרא אחרא, אלא יומשך רק אל בנ״י, ככתוב ׳יאיר ה׳ פניך **אליך**׳, שפנימיותו ועצמיותו יאיר ויומשך רק ׳אליך׳ – לבנ״י, וזה נעשה ע״י צמצום באור עליון זה, שירד להבחין בין קדושה ולקליפה, ויומשך רק אל הקדושה.

וזהו שנאמר אחרי ׳עזי׳ – ענין הגבורות והצמצומים, ׳ויהי לי לישועה׳, ״כלומר, ׳לי׳ דוקא ׳לישועה׳ וחסד, ולא למצרים, והכל הוא מפני בחינת גבורות וצמצום ד׳עזי׳, שהבדיל לסטרא דקדושה בלבד ולא לבחינת המותרות, כנ״ל״ (מאה״א).

[מבאר המשך הפסוקים – ׳זה אלי ואנוהו׳, ואיך ענינו בא בהמשך להפסוק הקודם, ׳עזי וזמרת י״ה׳:]

ואחר כך נעשה בחינת ״זה אלי כו׳ [ואנוהו]**״, בחינת גילוי, הנרמז בו״ה, וזהו ״ואנוהו״.**

אחרי ש׳עלמא דאתכסיא׳ – בחינת י״ה של שם הוי׳ – בא בגילוי מהיותו בהתכללות באין סוף ב״ה עצמו, הנה, ״אחר כך נתגלה עוד למטה ונמשך בחינת אותיות ו״ה דשם הוי׳ ב״ה״ (מאה״א), היינו, שנמשך למטה ב׳עלמא דאתגליא׳.

וענין זה נרמז במה שכתוב ׳**זה** א-לי ואנוהו׳, ש׳זה׳ מורה על ענין הגילוי, כאדם שמראה באצבעו ואומר על דבר המונח ממש לפניו ׳זה׳[50] (בניגוד ל׳הוא׳ שמורה על דבר שהוא רחוק מן האדם ובהעלם ממנו).

וזהו גם הטעם הפנימי למה שנאמר ׳ואנוהו׳, שתיבה זו מסיימת עם אותיות ו״ה, כי אותיות אלו מורות על הגילוי למטה ב׳עלמא דאתגליא׳[51], כאמור לעיל.

אך, גילוי זה יהיה לעתיד לבוא, ׳למחר לקבל שכרם׳ (ראה עירובין כב, א)**, אבל ׳היום לעשותם׳** (דברים ז, יא)**.**

למרות שבקריעת ים סוף ובמתן תורה הי׳ גילוי ׳עלמא דאתכסיא׳ (אותיות י״ה) למטה ב׳עלמא דאתגליא׳ (אותיות ו״ה), הנה, זה היה רק לפי שעה.

אמנם, הגילוי של אין סוף ב״ה הסובב כל עלמין למטה **באופן קבוע** לא יהיה עד לעתיד לבוא, כמאמר רז״ל על הכתוב ׳היום לעשותם׳ – ׳ולמחר לקבל שכרם׳, שקבלת השכר של מעשה המצות שמקיימים היום אינו אלא ׳למחר׳ – לעתיד לבוא, שאז כל הגילויים של אין סוף ב״ה הסובב כל עלמין שהמשכנו על ידי קיום תורה ומצוות בזמן הגלות, אכן יתגלו, שזהו ענין ה׳קיבול שכר׳ על העבודה של ׳היום לעשותם׳ – קיום תורה ומצות בעולם הזה. ״לפי שלעתיד לבוא דוקא יהיה בחינת גילוי אלקות למטה מטה גם כן, כמו שכתוב ׳ונגלה כבוד ה׳ וראו כל בשר׳ כו׳, בחינת הגילוי בזה הוא ענין קבלת שכר לעתיד״ (מאה״א).

וזה שכתוב (ישעי׳ כה, ט) **״וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא, הִנֵּה אֱלֹקֵינוּ זֶה קִוִּינוּ לוֹ״:**

פירושו לפי פשוטו: מדבר על לעתיד לבוא כאשר יהיה גילוי אלקותו יתברך למטה, ״אז יאמר ישראל: הנה זהו אלקינו אשר קוינו לו, והוא יושיענו״ (מצו״ד).

[מבאר הפירוש הפנימי בזה ע״פ הנ״ל:]

פירוש ׳קוינו׳ מלשון ׳קַוִין׳[52] והמשכות, שאנחנו עשינו את ה׳קוין׳ והמשכות של שם ׳הוי״ה׳,

---

50) ומחמת גילוי זה שהי׳ בקי״ס אמרו רז״ל (מכילתא שמות טו, ב): ׳ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בחי׳.

51) ראה מאמרי אדמו״ר האמצעי כאן: ״׳ואנוהו׳, פירוש, בבחינת אותיות ו״ה שבשם הוי׳ שמרומז בתיבה זו ד׳ואנוהו׳, כלומר, המשכתן להיות נתגלה ממש בבחינת ו״ה שבשם הוי׳, שהוא תכלית הגילוי כידוע, וכענין ׳הראני אותו ואת נוהו כו׳״״.

להיות בבחינת גילוי, יו״ד – קוצא לעילא וקוצא לתתא, ה׳ – ג׳ קוין ורוחב כו׳.

על זה שהגילוי אלקות דלעתיד תלוי בעבודת בנ״י בקיום תורה ומצות בזמן הגלות נאמר ׳ואמר ביום ההוא [לעתיד לבוא], הנה אלקינו זה, קוינו לו׳, ״פירוש ׳אלקינו זה׳ – כאילו הוא אומר לנוכח איש שעומד כנגדו שמראה באצבעו עליו לומר ׳זה׳, כידוע . . שכל אחד ואחד מישראל מראה באצבעו לנוכח ואומר ׳הנה אלקינו זה׳ כו׳, שכל ׳זה׳ משמעו ענין הגילוי, כמו שעומד לנוכח כו׳.

״אמנם, מהיכן נעשה ונמשך זה הגילוי אור אין סוף ב״ה לעתיד לבוא עד שיאמרו ׳הנה אלקינו זה׳ כו׳? היינו, שאמר ׳קוינו לו׳״, שמלבד פירושו הפשוט שהוא לשון תקוה, הוא גם מלשון ׳קוין׳, ״פירוש, מפני שכבר קוינו לו בהיותינו בגלות, והוא שעשו והמשיכוהו בבחינת ׳קוין׳, שהן בחינות המשכות עליונות״ (מאה״א). היינו, שע״י קיום תורה ומצות בזמן הגלות כבר המשכנו אלקותו ית׳ מלמעלה למטה באצילות לעשות את המצות העליונות, כנ״ל, שהן הספירות העליונות דאצילות שכולן נרמזות בד׳ אותיות שם הוי׳.

וכל אותיות שם הוי׳ הן עשויות מ׳קוין׳, ״כי הקוין הוא העיקר להאותיות דשמות הוי׳ בכלל ובפרט, כמו היו״ד יש בו ג׳ קוצים – קוץ לעילא, קוץ לתתא כו׳, והה״א יש בו ג׳ קוין לאורך ורוחב כו׳. וזהו ׳קוינו לו׳, שֶׁשם הוי׳ נמשך לנו ב׳קוין׳ בריבוי שמות דהוי׳ בפרט בכל מצוה ומצוה שכל אחד ואחד מישראל עשה, ועל כן, עתה הנה הוא אלקינו זה לנוכח בגילוי אותו האור, ועד עתה היה בבחינת העלם בלבד בבחינת אצילות, והוא מ״ש ׳היום לעשותם׳ – לעשותם לשם הוי׳ ב׳קוין׳ למעלה, להוסיף אורות והמשכות עליונות באצילות, ו׳למחר לקבל שכרם׳, ו׳שכר מצוה מצוה׳ עצמה, שהוא גילוי אורו האור שהמשיך למעלה ב׳קוין׳ [דאצילות]״ (מאה״א).

ועל זה נאמר (ישעי׳ ג, י) **״אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב״, שעל ידי ה׳צדיק׳, נמשך ״טוב ה׳ לכל וגו׳** [ורחמיו על כל מעשיו]״ (תהלים קמה, ט)**:**

כתיב ׳אמרו צדיק כי טוב׳, ופירושו לפי פשוטו הוא: שבחו ורוממו את הצדיק כי עשה את הטוב (מצו״ד).

ופירושו הפנימי על פי הנ״ל (שגילוי אלקות לע״ל תלוי בקיום תורה ומצות של בנ״י בזמן הגלות) הוא: שעל ידי שהוא ׳צדיק׳ היינו בעל צדקה, זאת אומרת שנותן צדקה או שמקיים תורה ומצות (כמבואר לעיל), נעשה ענין ׳כי **טוב**׳, שהוא בחינת ׳**טוב** ה׳ לכל ורחמיו על כל מעשיו׳, שכאמור לעיל, זה קאי על המשכת בחינת ׳טובו׳ ורחמנותו יתברך שלמעלה מהשתלשלות, שיומשך למטה ויגרום לגילוי ׳עלמין סתימין׳ ב׳עלמין דאתגליין׳.

---

52) ראה גם לקו״ת קרח נה, א.

~ המאמר בלשונו כפי שמופיע בתורה אור ~

עם הוספת קצת סימני פיסוק, ופיתוח ראשי־תיבות, וחילוק לקטעים

אשירה לה' כי גאה גאה וגו'. ותרגם אונקלוס גיאה על גיותניא וכו'. יובן בהקדים להבין ענין ירידת הנשמה לעוה"ז שירידה זו צורך עלייה היא כנודע. והנה הנשמה קודם בואה לעוה"ז היתה עומדת לפני ה' ביראה ואהבה כמ"ש חי ה' אשר עמדתי לפניו ואי אפשר לה לעמוד למעלה לפני ה' בלא דחילו ורחימו כי בלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא. וע"ז נאמר והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק (הגם שזה נאמר על המלאכים הוא הדין לנשמות וכל צבא מעלה) רצוא באהבה להיות נכספה וגם כלתה נפשו כו'. ושוב ביראה כי מי הוא אשר ערב לבו לגשת כו'. אך בירידתה לעוה"ז נתעלמו הדחילו ורחימו ונתלבשה בגוף הגשמי ולא יכלה עוד להיות תמיד בבחי' רצוא ושוב כמראה הבזק כמו שהיתה למעלה כי אם לפרקים ועתים מזומנים שתתעורר האהבה ואף גם זאת אין ערוך אהבה ויראה זו לגבי אהבה ויראה שהיה לה מימי קדם וירידה זו היא צורך עלייה שתתעלה בעסק התורה וקיום המצות. וצריך להבין היתרון והמעלה שבעסק התורה וקיום המצות יתר על דחילו ורחימו שהיה לה. אך הנה נודע מאמר אדון הנפלאות המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית שמראשית השתלשלות ועד סוף כל הנבראים הם מתחדשים בכל יום מאין ליש והתחדשות זו היא בבחי' ממלא כל עלמין להיות דרך השתלשלו' מעילה לעילה תחלה רוחניות עולמות עליונים ושכלים נבדלים ואח"כ יורד ומשתלשל למטה מטה עד שנתגשם החיות להיות מעשה שמים וארץ גשמיים. וכמשל הנשמה המתפשטת בגוף שראשית הגלוי במוח השכל ואח"כ בפה הדבור. ואח"כ בידים המעשה כו'. והתחדשות זו להיות בחי' מעלה ומטה רוחניות וגשמיות הוא בטובו שהיא מדת טובו ורחמנותו. וכמ"ש טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו כי הוא יתברך אין סוף הסובב כל עלמין השוה ומשוה קטן וגדול מעלה ומטה גשמיות ורוחניות שוין לפניו כו'. וזהו אדון הנפלאות. פי' שאפי' בחי' נפלאות שהן עלמין סתימין כו' אין ערוך אליו יתברך וכמ"ש עשה פלא שבחי' פלא הוא בחי' עשיה כו'. והנה דביקות הנפש בשרשה באלקים חיים היא מחמת השגתה את החיות המתפשט מאור אין סוף ב"ה להחיות העולמות כי עמך מקור חיים כו' שעל ידי זה היא בבחינת רצוא לאהבה את ה' כי הוא חייך חייך דוקא. אך אם רץ לבך שוב לאחד לפי שהוא ית' בעצמו הוא אדון הנפלאות ועושה פלא ואינו בכלל השגת הנפש ודבקותה ולכך היא בבחי' שוב. וזהו נורא תהלות אדון הנפלאות. נורא תהלות עשה פלא. כי לפי שהוא אדון הנפלאות עושה פלא לכך הוא נורא תהלות שיראים להללו כו'. אבל ע"י עסק התורה וקיום המצות תהיה דביקות הנפש בבחינת סובב כל עלמין אדון הנפלאות. כי הנה התורה והמצות נמשכים מבחינת אדון הנפלאות וסובב כל עלמין. וזה היה ענין קריעת ים סוף קודם מתן תורה הפך ים ליבשה. שהים הוא בחינת עלמא דאתכסייא כמאמר רבותינו ז"ל כל מה שיש ביבשה יש בים אלא שהמים מכסים ואינם נראים שבחי' עלמא דאתכסייא בא לידי גילוי בבחינת עלמא דאתגלייא כדי להיות גילוי המשכת התורה במתן תורה. והנה צירופי אותיות התורה נק' בשם סוסים על דרך משל. ועל זה נאמר סום ורוכבו רמה בים כמו שיתבאר. מפני שהסום הגם שהוא טפל לרוכבו על כל זה יש בו מעלה יתירה שיכול לרוץ ולהוליך את הרוכב למקום שלא היה הרוכב יכול להגיע שם בלי סום כך כל צירופי אותיות התורה יש בהם יתרון ומעלה זו שבדביקות נפש האדם בצירופי אותיות אף שאינו יודע ומבין הענין בעין השכל רק שהונה ומדבר בהם (לאפוקי הרהור דלאו כדבור דמי) הרי הם מעלים את הנפש למקום שלא היתה הנפש מגעת שם מצד שרשה כי שרש אותיות התורה היא הגבה למעלה משרש הנפש דאבא יסד ברתא אלא שהאדם צריך להיות בחי' רוכב להאותיות שיהא מושך ומנהיג ע"י דחילו ורחימו שיעורר כפי אשר יוכל שאת כל חד לפום שיעורא דיליה. ואפי' האהבה הטבעית המסותרת בו כי בלא דחילו ורחימו כלל לא

פרחא לעילא. וכמו שהוא לענין תורה כך הוא לענין שאר מצות דכתיב ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו שע"י המצות שנקראו דרך כלל בשם צדקה ומשפט כמו שיתבאר נמשך על בחי' אברהם שהיא מדת האהבה ברצוא הלוך ונסוע. את אשר דבר עליו עליו דייקא הוא בחינת אדון הנפלאות שהוא למעלה מעלה מהשגת הנפש ודביקותו באלקים חיים שלכן היא בחי' שוב כנ"ל:

וביאור זה הוא כי הנה דרך הוי'. פירוש דרך ומבוא להיות הוי' דהיינו שיהי' בחי' הוי' המורה על התהוות העולמו' מאין ליש על ידי אותיות שם הוי"ה יו"ד חכמה כו' כי הרי הוא ית' למעלה מן החכמה ואנת הוא חכים כו'. פירוש ע"ד במקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו כי כולם בחכמה עשית עשיה גשמית. וכתיב אני הוי' הוא שמי. שמי בלבד כמשל השם שאינו מערך ומהות העצמית כו'. ועד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד. פי' בלבד בבחי' העלם וכדי להיות הוי' בבחי' גילוי נמשכה מדת טובו ורחמנותו. טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו. המחדש בטובו כו'. המטוב כי לא כלו רחמיך כו' היא בחי' רחמים רבים שלפני האצי' שהוא למעלה מעלה מסדר ההשתלשלות כי מדת הרחמים שבסדר ההשתלשלות יש כנגדה מדת הדין המצמצמת ימינא ושמאלא כו' והיא בחי' מדה וגבול. אבל רחמי' רבים שלמעלה מהשתלשלות הוא רחמנות שאין לה שיעור ולא ערך אפילו בערך אדם שמרחם על הזבוב שרחוקה היא ממהות ומדרגת האדם. על כל זה יש לה איזה ערך שהיא בריה כמוהו. משא"כ לא"ס ב"ה אין ערוך אליו כלל ואפי' עולמות עליונים בחי' נפלאות. ולכן גם עליהם נופל מדת הרחמים הגדולה הזאת כי הוא אין סוף ב"ה הסובב כל עלמין כו' והוא השוה ומשוה כו'. ועל זה נאמר חנון ורחום הוי' שהקדים בחי' חנון ורחום להיות הוי' שהן הן י"ג מכילין דרחמי מקור האצילות כו' כמ"ש במ"א. וזהו דרך והמשכה להיות בחי' הוי"ה והיא על ידי אתערותא דלתתא בצדקה ומשפט שהן דרך כלל כל מצות התורה כמו שיתבאר. ובפרטות הוא מצות הצדקה שהיא התעוררות מדת הרחמנות להשפיע במדת טובו וחסדו להחיות רוח שפלים ועל ידי זה אתערותא דלעילא להיות דרך הוי' לעשות צדקה כו' שיהא התלבשות אור אין סוף ברוך הוא בבחי' תורה ומצות. ולהיות אנת חכים כו' שהוא מדת טובו ורחמנותו להיות התלבשות זה והמשכה זו כמאמר אב הרחמן המהולל כו'. ועל זה נאמר משפט וצדקה ביעקב אתה עשית שעל ידי משפט וצדקה שביעקב נעשה בחי' אתה דהיינו גילוי אלהות. אך הנה בצדקה זו משפט כתיב בה. כמ"ש לעשות צדקה ומשפט. משפט וצדקה ביעקב כי לא די לעורר בחי' חסדו וטובו יתברך בלבד כי מאחר שהיא התעוררות בחי' אין סוף השוה ומשוה כו'. הנה בבחי' זו נאמר שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך שגם השממית היא בחינ' הקליפה וסט"א יש לה יניקה ואחיזה כו'. וכענין לא באברהם שיצא ממנו ישמעאל כו'. וצריך לעורר בחינת משפט למעלה שלא יומשך חיות ויניקה אלא בסטרא דקדושה יאר ה' פניו אליך ישא ה'פניו אליך היינו פנימית ועיקר החיות. אבל יניקת החיצונים וסטרא אחרא היא ממותרות צפרנים ושערות כו'. ובחי' משפט זה אשר לאלהים הוא על ידי אתערותא דלתתא בחי' משפט שעושה האדם בנפשו על מותרות חיי גופו נגד הצדקה. כי הנה ארז"ל חייך קודמין לחיי חבירך ודוקא חייך ממש כמשל הקיתון של מים שאם ישתו שניהם ימותו כו' כדאיתא בגמרא. מה שאין כן המותרות שלך אינן קודמין לחיי חבירך שאינו בדין שיפנק האדם את נפשו בתפנוקי עלמא וחבירו ימות ברעב ח"ו. ועל ידי משפט זה שעושה האדם שלא לתת יניקה וחיות מותרות הגוף גורם למעלה בחי' משפט שלא יומשך חיות המותרות שהן החיצוני' וסטרא אחרא. וזהו שמשבחים ומברכים את ה' אוהב צדקה ומשפט:

והנה גם שאר מצות התורה נקראות בשם צדקה על דרך זה כי רמ"ח מצות עשה הם רמ"ח אברין דמלכא. היינו כמו על דרך משל האבר שמלובש בו חיות הנשמה שמבלעדי החיות זה נשאר הגוף באבן דומם. כך הנה המצות הם בחי' אברין דמלכא שמלובש בהם חיות ואור אין סוף ברוך הוא. ולהיות נמשך חיות זה הוא גם כן

מחמת מדת טובו ורחמנותו בנזכר לעיל על ידי אתערותא דלתתא בקיום מעשה המצות בפועל ממש כמו תפלין לכתוב על קלף של בהמה פרשיות ואזכרות שעל ידי זה ממשיך בהם קדושה עליונה מאור אין סוף ברוך הוא להיות כנשמה לגוף המצות והיא בחינת מדת הרחמים להחיות למאן דלית ליה מגרמיה וכו'. וזהו שכתוב לעשות את כל דברי התורה הזאת. ושמרתם ועשיתם אותם. אתם כתיב כמ"ש במ"א. ולכן נקרא המקיים התורה והמצות בשם צדיק ומעלת צדיק היא מעלה רבה מאד ששיבחו הכתוב וצדיק יסוד עולם ואמרו רבותינו ז"ל ראה בצדיקים כו' עמד ושתלן כו' ולבאורה לשון צדיק הוא שהוא צדיק בדינו ואינו עושה עול לבריות ואין זו מעלה גדולה כל כך. אלא עיקר שם צדיק ע"ש שהוא בעל צדק' שהוא המשפיע צדקה וחסד במדת טובו ורחמנותו להחיות את המצות על ידי קיומם במעשה בפועל ממש ולהמשיך להם חיות ואוא"ם ב"ה כנשמה לגוף כנזכר לעיל:

וזהו תכלית ירידת הנשמה לעולם הזה. כי בירידה זו אף שהיא ירידה גדולה בבחינת דחילו ורחימו אף על פי כן גדלה מעלתה שנעשית בחינת בעל תשובה אחרי ירידתה לעולם הזה שצריכה לשוב כו' כמ"ש במ"א. ובמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיק גמור כו'. כי בחינת רחמים רבים שלמעלה מעלה הוא המתגלה בבחי' בעל תשובה. דהיינו אחר ירידת הנשמה לעוה"ז שאז הרחמנות גדולה מאד (משא"כ קודם בואה היא בבחינת צדיק גמור) דוקא ולכן אמרו רז"ל אין עומדים להתפלל אלא מתוך כובד ראש. ופירש רש"י הכנעה דהיינו לעורר רחמים רבים על נצוץ אלהות כו' שעל ידי זה מעורר רחמים רבים למעל' ממקור הרחמי' ולהמשיך בחינת חנון ורחום להיות גילוי הוי' בעסק התורה והמצות ולהיות אור אין סוף בתוכה כו' ולכן ירידה זו דוקא היא צורך עלייה:

וזהו אשירה להוי' כי גאה גאה. כי ענין שירה הוא התעוררות בחינת שמחה דהיינו בחינת גילוי. כי עצבות ומרה שחורה היא קמיטת וכויצת החיות. והשמחה היא גילוי והתפשטות החיות כמו צהבו פניו כו'. וגילוי זה הוא להיות גילוי בחינת הוי' מאור אין סוף ברוך הוא הסובב כל עלמין אדון הנפלאות כו'. ולהיות בחינת הוי' יו"ד חכמה כו' הוא על ידי המשכת גילוי כי גאה גאה. גיאות היא בחינת נפלאות וגאה גאה הוא בחי' אדון הנפלאות דהיינו שיהא גילוי המשכת חסדו וטובו של מעלה מעלה בחינת רחמים רבים שלפני אצילות שבבחינה זו סום ורוכבו רמה בים שגילוי בחינה זו היא למעלה מעלה מבחינת סום ורוכבו שהם בחינת צירופי אותיות הדבור שבדחילו ורחימו כנזכר לעיל. כמו שגם הסום על דרך משל אינו יכול לרוץ בים. ולכן נאמר בקריעת ים סוף ואתם תחרישון. מה תצעק אלי וגומר. כי כדי שיהפך הים ליבשה דהיינו דעלמא דאתכסייא תהיה בבחינת עלמא דאתגלייא לשנות סדר ההשתלשלות הוא על ידי ירידה גדולה ועצומה מלמעלה מעלה מסדר ההשתלשלות מבחינת אין סוף ברוך הוא הסובב כל עלמין השוה ומשוה כו' אדון הנפלאות וגאה גאה עד שיהיה הכל בבחינת בטול כו'. ולכן רמה יש בו שני פירושים. לשון התרוממות והעלאה. ולשון השלכה שהוא מלמעלה למטה כי היא בחינת גילוי אור אין סוף ב"ה הסובב כל עלמין ומעלה ומטה שוין. ומשם נמשך עוז וזמרת יה י"ה הם בחי' עלמין סתימין וזמרת מלשון וכרמך לא תזמר שהוא לשון כריתה. וכמו החוצב אבן מההר וכך נחצבו אותיות י"ה מאדון הנפלאות וגאה גאה להיות בבחי' גלוי וחציבה זו היא בבחי' עוז בחי' גבורות להיות בחי' אנת חכים כו'. שזהו ענותנותו וחן חן גבורותיו וצמצומים כו' גם צריך להיות בחי' צמצום שלא ילך השפע למותרות כנ"ל. ואח"כ נעשה בחי' זה אלי כו'. בחי' גלוי הנרמז בו"ה וזהו ואנוהו. אך גלוי זה יהיה לעתיד לבא למחר לקבל שכרם אבל היום לעשותם. וזה שכתוב ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו. פי' קוינו מלשון קוין והמשכות שאנחנו עשינו את הקוין והמשכות של שם הוי"ה להיות בבחי' גלוי יו"ד קוצא לעילא וקוצא לתתא. ה' ג' קוין ורוחב כו'. וע"ז נאמר אמרו צדיק כי טוב שעל ידי הצדיק נמשך טוב ה' לכל וגו':

מנדבים חודשיים – 25

לזכות

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

ולזכות

הרבנית הצדקנית,
הרבנית **חי' מושקא**

* * *

לזכות

הרה"ת ר' **אברהם דוד**
ומרת **רחל לאה**

טיברג

* * *

לזכות

לוי וזוגתו מרת **רבקה לאה**

ובניהם חי' מושקא,
מנחם מענדל, ובתיה מינא

געלב

* * *

לזכות

הרה"ת ר' **שרגא פייוועל**

בראוד

* * *

לזכות

הרה"ת ר' **יוסף**

רסקין וכל משפחתו

שיתברכו בכל טוב סלה

* * *

לזכות

הבחור התמים **אליה**

סילפין

שיתברך בכל טוב סלה

* * *

לזכות

הרה"ת ר' **נפתלי**

מיכאלאווסקי וכל משפחתו

שיתברכו בכל טוב סלה

* * *

לזכות

הרה"ת ר' **אברהם**

אברמסון וכל משפחתו

שיתברכו בכל טוב סלה

* * *

לזכות

הבחור התמים **מיכאל**

זהבי

שיתברך בכל טוב סלה

* * *

לזכות

הרה"ת ר' **ישראל מאיר**

אברמסון וכל משפחתו

שיתברכו בכל טוב סלה

* * *

לעילוי נשמת

הרה"ת **אברהם ישעי'**
בהרה"ת

עובדי' ע"ה

שטראקס

* * *

לזכות

בת שבע שתחי' בת

הרה"ת **יוחנן מרזוב**

וכל משפחתו

* * *

לזכות

דינה בת שבע בת

מאירה אסתר

שתתברך בכל טוב סלה

* * *

לזכות

פערל רייזל בת

אהובה ברכה

שתתברך בכל טוב סלה

* * *

לזכות

הרה"ת ר' **יהושע**

בירקאוויץ

וכל משפחתו שיתברכו
בכל טוב סלה

* * *

לעילוי נשמת

רבקה אלטא בת

חנה לאה

עליה השלום

* * *

לעילוי נשמת

הילדה היקרה **עדאל**
שיינא ע"ה בת הרה"ת
מרדכי אליה יבדל לחיים
טובים וארוכים

האנאווער

* * *

לזכות

הרה"ת ר' **אביגדור**

סימאנדס וכל משפחתו

שיתברכו בכל טוב סלה

* * *

לזכות

הרה"ת ר' **חיים משה**

וזוגתו **מנוחה רחל** ובניהם

מנחם מענדל ופעסיא

שיתברכו בכל טוב סלה

* * *

לעילוי נשמת

ראובן אברהם בן אלתר
שלמה זלמן

תנצב"ה

* * *

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת ר'
שמואל אייזיק הלוי ע"ה

פאפאק

נפטר ליל ש"ק פ'
במדבר, ה' סיון ערב חג
השבועות, התשע"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

נדפס על ידי ולזכות
משפחתו שיחיו לאורך
ימים ושנים טובות

* * *

לעילוי נשמת

בתיה בת שלמה הלוי
ע"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

* * *

לזכות

ולרפואה שלימה וקרובה
עבור

חי' אלה שתחי' בת **ריסא**

ולזכות

עמנואל בן חי' סאשה

* * *

לזכות

רפו"ש **ליוסף יצחק** בן
אירים

ודורי בן אורה

לזכות אשר בן רינה
לזיווג משורש נשמתו

ולגאולה שלימה של עם
ישראל בקרוב ממש

* * *

לזכות

לרפו"ש **לשאול אליהו**
שיחי' בן חנה רבקה
שתחי'

* * *

לזכות

מרת **חנה מינא** בת

שושנה אביבה

שתתברך בכל טוב סלה

* * *

לעילוי נשמת

הרחמים רבים **כתריאל**
שלום בן

הרחמים רבים **חיים**
יצחק ע"ה

נלב"ע ביום הש"ק ח'
תשרי תשס"ז

תנצב"ה

* * *

לזכות

הרה"ת ר' **יונתן מיכאל**
הכהן

בן ריסא, וכל משפחתו

שיתברכו בכל טוב סלה

* * *

לזכות

הרה"ת ר' **נחמן דוב**
שיחי'

בן מאלע, וכל משפחתו

שיתברכו בכל טוב סלה

* * *

לעילוי נשמת

יחזקאל בן **יוסף חיים**

ולעילוי נשמת

רבקה בת **יחזקאל**

* * *

לעילוי נשמת

ר' ראובן בן **ר' יוסף**
רובינשטיין ע"ה נדבת

חתנו **ר' מיכל קארצאג**

* * *

לזכות

בת מצוה

יהודית

כ"ח תמוז תשע"ג

ולזכות אחיותיה **חי'**
מושקא, זעלדא, ואחיה
שרגא פייוויש, מנחם
מענדל

נדבת הוריו

מרדכי אברהם ישעיהו
וזוגתו מרת **אסתר שפרה**

טלזנר

* * *

לזכות הרב ומשפיע
שמואל לו, שימשיך
בעבודתו הקודש

מאת תלמידו

שאול גנוגלי

* * *

לזכות

World Trade
Copiers

ואברהם הולצברג

שיתברכו בכל טוב סלה

* * *

לזכות

הת' **מנחם מענדל** בן
שיינא באשא

ליום הולדתו כ"ט תמוז

לברכה והצלחה בכל
המצטרך לו

לאריכות ימים ושנים
טובות

* * *

לזכות

אסתר בת

רחל

שתתברך בכל טוב סלה

* * *

לזכות

הילד חייל בצבאות ה'

אברהם זאב בן שיינא
באשא

ליום הולדתו כ"ב אלול

לשנת הצלחה רבה
ומופלגה בגו"ר

* * *

לזכות

ר' **לוי יצחק** הלוי

וזוגתו מרת **חנה**

קורינסקי

וכל יוצאי חלציהם

ולזכות

'חדר מנחם' מלבורן
אוסטרליה

מנדבים חודשיים - 50

לזכות

הרה"ת ר' **לוי הלוי** בן שרה

וזוגתו מרת **שיינא מלכה** בת רחל

ובניהם **יהודית, צבי הירש הלוי, חי' מושקא**
בת שיינא מלכה

שיתברכו בכל טוב סלה בבני חיי מזוני ובכולם רווחי

* * *

Refuah Sheleima for

Daniel Reuvein ben Dina

Donated

Anonymously

* * *

לזכות

משפחת **אהרן**

שיתברכו בכל טוב סלה בבני חיי מזוני ובכולם רווחי

* * *

לזכות

משפחת **באבי'ג**

שיתברכו בכל טוב סלה בבני חיי מזוני ובכולם רווחי

* * *

לזכות

הרה"ת ר' **שלום דובער**

וזוגתו מרת **חי' מושקא**

גורביץ

וכל משפחתם

שיתברכו בכל טוב סלה בבני חיי מזוני ובכולם רווחי

מנדבים חודשיים - 150

לזכות

הרה"ת ר' **שמואל דוד** וזוגתו שיחיו

ניומאן

וכל משפחתם

שיתברכו בכל טוב סלה בבני חיי מזוני ובכולם רווחי

לזכות

ר' **יעקב בן חנה** שי'

גרסון

וכל משפחתו

שיתברכו בכל טוב סלה

לעילוי נשמת

הרה"ת הר' **אליהו ציון** בן הרה"ת ר' חנניה ומרת ברוכה

ולזכות

מרת **סופי'** בת גרז שתבדל לחיים טובים וארוכים

ולזכות

ר' **חיים שמעון** בן רחל, ומרת **חי' לאה** בת ראשקא שיחיו

נדבת

אוריאל בן סופי'

וזוגתו מרת **חנה טויבע** בת חי' לאה

ומשפחתם שיחיו

להצלחה רבה בגו"ר

השליח הרה"ת ר' **יוסף יצחק** וזוגתו מרת **שטערנא שרה** שיחיו

מינץ

לזכות

הילדים **מנחם מענדל, אייזיק גרשון, צמח, משה, וחי' מושקא** שיחיו

מינץ

שיהיו להם ברכות בכל מכל כל בטוב הנראה והנגלה, ושירוו מהם
הוריהם אידישע חסידישע נחת

נדבת

ר' **יוסף** הלוי וזוגתו מרת **חנה מלכה** שיחיו

גורביץ

לזכות

כל משפחתו

שיהיו להם ברכות בטוב הנראה והנגלה בכל מכל כל, ושירוו מהם
הוריהם אידישע חסידישע נחת

לימוד התורה יומם ולילה

היכל הלימוד
תפארת יצחק
שע"י יגדיל תורה

מוקם ב574 אמפייר בולברד.
פתוח 20 שעות ביממה
בשעות 6:00 בבוקר עד 2:00 בלילה
(בכל יום בשבת ובחול)

www.ChassidusOnline.org